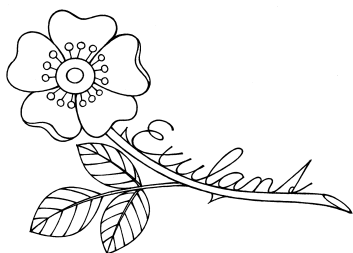

INFORMAČNÍ VĚSTNÍK č. 30 (2/2010)

občanského sdružení

EXULANT

Milí čtenáři,

v závěru roku Vás, jako každoročně, chceme informovat o tom, co se v našem občanském sdružení letos dělo. Jsme rádi, že jsme se při mnoha příležitostech mohli setkat. Něco z toho, co se na setkáních událo a zaznělo přinášíme v tomto čísle, něco si budete moci přečíst ještě i v příštím věstníku.

Již tradičně bychom Vás rádi pozvali na III. ročník Memoriálu J. A. Komenského (na běžkách nebo i bez běžek), který se bude konat 5. února 2011 v Žacléři. Byli bychom rádi, kdybychom i touto formou dali o sobě více vědět.

Děkujeme Vám za podporu, kterou našemu sdružení věnujete a těší nás každý ohlas, který dostaneme.

Jan Bistranin

Vánoční evangelium (Lukáš 2,1-20)

Evangelium - tedy dobrá zpráva - to nebyl původně (v řecky mluvící části světa) pojem náboženský, ale politický. Vždy, když se narodil někdo důležitý, když se nový panovník chopil vlády nebo dosáhl nějakých vojenských a politických úspěchů, rozhlašovala se tato dobrá zpráva lidem. Tato dobrá zpráva o panovníku byla nazývána evangelium. Evangelium Ježíše Krista zaznělo do světa, který ho nečekal. Svět byl totiž zaujat jiným evangeliem - evangeliem císaře Augusta. Na dochovaném nápisu z roku 9 před Kristem čteme:

“Sama prozřetelnost, pořádající celý náš život, ukázala svou starost a horlivost - a

ustanovila nejvyšší završení lidského života v tom, že mu dala Augusta a naplnila ho ctností, aby konal dílo největšího dobrodince mezi lidmi a poslala jej - jako osvoboditele pro nás a pro ty, co přijdou po nás, aby ukončil války a všude zavládl řád. Narození boha (Augusta) bylo počátkem světa evangelia, které skrze něj přišlo k lidem.”

Spasení pro lid, mír, pokoj a řád, to vše bylo přirozeně spojováno s mocným Augustem - ne s nějakým dítětem chudačky, položeném v jeslích. Augustus, který vládl v době Kristova narození, byl prvním římským císařem a jeho vláda skutečně nastolila dlouhou etapu míru a prosperity, známou jako Pax Romana (mír římský). Proto byl Augustus oslavován a po své smrti byl senátem prohlášen za boha. V mnoha jazycích je po něm dodnes pojmenován měsíc srpen.

Ve jménu Augustova evangelia - ve jménu míru a prosperity - probíhalo i sčítání lidu, které vytlačilo počátek evangelia Kristova na samý okraj světa a veřejného zájmu - do jeslí v nepatrném městečku Betlém. Toto odsunutí, toto vytlačení ze středu předznamenává to, co se s Kristovým evangeliem bude dít stále znova. Dobrou zprávu evangelia neodsunují na okraj špatné zprávy, ale jiné dobré zprávy - lidská evangelia. Mír Kristův není přehlížen ve jménu války, ale ve jménu jiných - lidských mírů. Starost o Boží království není přetírána bezstarostností, ale starostí o jiná - lidská království. Boží pokoj darovaný v Kristu není zastíněn nepokojem, ale pokojem, který člověk zajišťuje sám sobě.

I dnes je Kristus vytěšňován ze světa do jesliček betlémů. Nejsou to sice už ty původní - trapně chudé jesle, ale jesle esteticky zapracované do slavnostní atmosféry Vánoc. Kristus patří do jeslí - anebo na kříž. Takové místo mu naše společnost přidělila ve svém veřejném prostoru. Kristus v jeslích - svázaný sváteční atmosférou stejně jako kusy látky - takový Kristus je bezpečný, protože nehrožuje naše všední životy, nestaví své evangelium jako protiklad k našim každodenním evangeliím, starostem a životním jistotám.

A tak není daleko od věci přiznat si, že postavou, která je nám na celém tom Lukášově obrazu nejsrozumitelnější a patrně také nejbližší, je právě onen "božský" císař Augustus. Podobně jako on toužíme po tom uspořádat svět kolem sebe, a tím si zajistit pokoj, mír a uznání ostatních. Nevládneme sice žádné říši, ale alespoň tam, kde můžeme - ve svých životech, v rodinách nebo ve sborech, si pořádně vlastní soupisy a organizujeme svět podle svých nejlepších představ o míru a zajištění. Občas to naše pořádání světa sice někdo odnese - podobně jako těhotná Marie musela kvůli Augustovu obecnému blahu cestovat do Betléma - ale nakonec - děláme to nejlepší, co umíme. Pro všeobecné blaho je přece občas nutné přinést nějaké oběti. A tak sčítáme a vyčítáme, organizujeme, pojišťujeme a rozšiřujeme svá panstvíčka a královstvíčka a přehlízíme okraje ve jménu našeho středu.

Ale to díky Bohu není všechno - i do Augustovy organizační péče o zajištění světa - i do jeho zaujatosti vlastními dobrými zprávami se nepozorovaně, ale zcela jistě narodil Kristus - pravý Pán a Spasitel světa. Dobrou zprávou je, že přes všechny augustovské sklony nejsou lidé ponecháni sami sobě na pospas. Pán světa totiž nepohrdá místem, které jsme mu vykázali - čeká na okraji všednosti i svátků, na místě, které pro své vlastní starosti a radosti lehce přehlédneme. Boží pokora nezná mezí - má totiž v lidech zalíbení, a proto nepohrdá těmi, kteří jím pohrdají, nezapomíná na ty, kteří na něj

zapomínají - přichází tam, na okraj samého světa - do jeslí.

A náhle při nás stojí andělé. Andělské zvěstování narušuje rovnováhu. Tito poslové oznamují evangelium Kristovo. Ne Augustův trůn, ne naše vlastní trůny a panství, ale právě jesle - okraj světa - se stávají středem veškerého dění. Děťátko zabalené do plátna, položené do jeslí - to je znamení radosti, která bude pro všechny lid. Pro všechny lid? Pro lid, který se spoléhá na jiné - vlastní - dobré zprávy je to spíš čára přes rozpočet. K tomu, abychom se mohli z této radosti také napít, je nutné odložit svou augustovskou sebestřednost a vydat se spolu s pastýři do Betléma. Je nutné uznat, že to Boží se děje mimo oblast naší kontroly - že to není pojištěno naší péčí a zásluhou - je nutné abychom se zvedli ze sebe a vyšli tam, kde se rodí Boží království - třebaže je to místo tak nepravděpodobné a obyčejné jako byly betlémské jesle. A touto cestou k jeslím přiznáváme, že se vzdáváme svých evangelií a svých království - svého vlastního uspořádání světa, v jehož středu jsme my a naše počty - že chceme raději důvěřovat andělskému zvěstování - třebaže mu tak úplně nerozumíme. Že se chceme spolu s ostatními, kteří na tuto cestu vyšli, postavit na pokraj nového světa shromážděného kolem právě narozeného Spasitele..

Blahoslav Fajmon

Mezi bratry a sestrami na Ukrajině ve dnech 25. - 30. března 2010

Už dávno slunce zapadlo, když jsme ve světle reflektorů konečně dorazili do Bohemky. Měli jsme za sebou necelé dva tisíce kilometrů, rozdělené do dvou dnů.

V pohraničním městě Užhorodě na nás trpělivě čekal Ing. Ivan Latko, předseda klubu T. G. Masaryka. Se zářícíma očima a neskrývanou pýchou nás provedl malým Muzeem československých tradic. Rychle se stmívalo, když jsme se vydali na procházku městem. Náš hostitel nás upozorňoval na památná místa, která připomínala předválečnou republiku: podobné secesní

měšťanské domy, dlažba jako v Praze. Busta prezidenta Masaryka na malém náměstí nedaleko řeky. Po večeři ve slušném hotelu jsme ulehli ke spánku, abychom nabrali nových sil. Brzy ráno jsme se s městem rozloučili. Počasí se zlepšilo, přestože ještě před několika dny vládla všude zima.

Navzdory špatným silnicím jsme měli dobrou náladu. Bylo nás šest. Kapitán - bratr farář Petr Brodský, který se dělil o řízení s ředitelem evangelických škol, bratrem Martinem Čechem. Dále s námi jel Ing. Tomáš Smetana, Andrej Jančík a já s manželkou. Cesta se zdála nekonečná. Rychlostní silnice od severu na jih měla velmi špatný povrch. Podepsala se na něm nepochybně také poslední dlouhá zima. Zdrželo nás i několik nezbytných zastávek. Když jsme se blížili k Bohemce, cíli naší dlouhé cesty, byla již tma.

V Bohemce na nás bratři a sestry trpělivě čekali. Byli jsme sice unavení, nemohli jsme však odmítnout pohoštění, které nám s láskou připravila sestra Ludmila Sverdlová, ordinovaná presbyterka sboru na Bohemce. Na chvíli jsme zapomněli na únavu. Ta se však brzy znovu připomněla. A tak jsme se rozešli ke svým hostitelům. Než jsme se odebrali do říše snů, mnohé vzpomínky na minulé návštěvy mi oživaly v paměti: obnova sborového života v Bohemce, volba staršovstva, ordinace bratra Jančíka, presbytera sboru, stavba kostela v Bohemce, návštěva Veselynivky, kde byla ordinována sestra Marie Provazníková.

Po klidné noci jsme jeli do Pervomajska, (nám, kteří jsme se ještě učili ve škole rusky, to připomnělo slavnost Prvního máje). Dnes se zde konají ve škole jednou za měsíc bohoslužby v českém jazyce, které vedou sestra Sverdlová a sestra Hartová. Účastní se jich bratři a sestry z širokého okolí. Byla sobota před Květnou nedělí. Zpěv starých písní vyvolával vzpomínky na dávno zesulé. Slova evangelia o ukřižovaném a vzkříšeném Pánu k nám osobně promlouvala. A stůl Páně potvrdil společenství církve, které

nemůže narušit ani velká vzdálenost. Dozněla poslední píseň a slavnostně vyzdobený sál se proměnil v radostné místo setkání. Vedoucí spolku Nová Bohemka, bratr Jančík (synovec bohemského kazatele), nás ještě provedl zajímavým městem, které vzniklo spojením tří vesnic a tří řek.

Odpoledne jsme se vrátili do Bohemky, kde nás přivítal bratr kazatel Josef Jančík, voják Svobodovy armády, který bojoval u Dukly. Měli jsme velikou radost ze vzájemného setkání, i když jsme si uvědomovali, že je to s velkou pravděpodobností setkání poslední. Bratr Jančík, který má ve vesnici velkou autoritu, stál u počátků obnovy sboru. Měl odvahu po letech zákazu bohoslužeb opět zahájit duchovní práci v obci. Podporoval výstavbu kostela, pravidelně v Bohemce kázal. Nyní se střídá na kazatelně se sestrou Sverdlovou. A dnes, v pokročilém věku osmdesáti pěti let, pečuje o svou manželku, která se pohybuje jen s velkými potížemi. Během našeho rozhovoru bratr farář Petr Brodský připravoval děti ke konfirmaci a sešel se k rozhovoru se „střední generací“.

V neděli se kostel zaplnil účastníky bohoslužeb. Po bohoslužbách jsme si prohlédli muzeum a knihovnu v kostele a také místní školu, v níž se vyučuje český jazyk. Velkou zásluhu na tom má sestra učitelka Andřšová. K nedělnímu obědu nás pozvala kurátorka sboru, sestra Ludmila Hartová. Je to statečná žena. Spolu s manželem pečují o sbor a kostel. Vede také zpěv duchovních písní. Při tom je víc než naplno zaměstnána v rozsáhlém rodinném hospodářství (140 ha obdělávané půdy), na kterém pracuje bratr Hart se synem.

Poslední zastávkou byla Veselynivka. Už z daleka je vidět výstavný sborový dům s pěkným bohoslužebným sálem. Sbor zde vede s přirozenou autoritou sestra Marie Provazníková, která se pravidelně účastní pražských kursů pro faráře. Obdivuji ji, cesta z Veselynivky do Prahy je skutečná oběť.

Nedělních odpoledních bohoslužeb se sestra Provazníková aktivně účastnila. Byla

oblečená v taláru a měla při tom hlavu přikrytou šátkem. Nejspíš kvůli konzervativním baptistům, kteří slíbili, že se našich bohoslužeb zúčastní. Nakonec se omluvili. Škoda, že se duchovní práce tříští do několika nevelkých společenství. Po procházce vesnicí jsme večer zasedli opět kolem prostřeného stolu. Na noc jsme se všichni poskládali v domě sestry Provazníkové. Tak si představuji křesťanské sdílení.

V pondělí ráno jsme se opět vydali na dlouhou, únavnou cestu domů. Oběma řidičům, kteří se za volantem střídali, se sluší ze srdce poděkovat a je třeba pochválit i "Berušku" (minibus Ford), která nás bezpečně vezla. Vedle radostných událostí se nám nevyhnula jedna nepříjemná. Přejezd hranice jakoby nás vrátil do dob totality. Dlouhé, beznadějně fronty aut, které se pohybovaly jen krok co krok. Nezájem pohraniční stráže a celníků ukrajinských i polských. Žádost o úplatek. Podařilo se jim naši cestu alespoň na chvíli otrávit. Pak už následovala jen noční cesta přes Krakov, Český Těšín, Brno a nakonec závěr naší cesty – Praha.

Jsem vděčný, že jsme mohli tuto cestu vykonat, vzájemně se povzbudit, předat knižní i jiné dary. Čtenáři jistě vědí, že to před sto lety byli potomci českých evangelických exulantů, kteří vybudovali české vesnice na Ukrajině. Měli jsme radost, že jsme mohli každému sboru předat také nově vydanou knihu o Zelowě.

Pavel Smetana

Pochodoběh v Žaclěři

Existuje spousta událostí, na které je dobré vzpomínat, je mnoho skutků, které je dobré čas od času připomenout, ale pak existují také činy, které by bylo vůči dějinám národa hanba zapomenout!

A tak s tímto deficitem se 23.09.2008, v době mezinárodní konference sdružení Exulant, konané v Janských Lázních, při společné ekumenické bohoslužbě na „Růžovém paloučku“, pod širým nebem na polsko-české

hranici nedaleko Žaclěře, kde 4. února 1628 opouští Jan Amos Komenský svoji vlast, rodí myšlenka nezapomenout nejen místa s vynikajícím reliéfem J.A.Komenského od sochaře Ladislava Zívra ze Staré Paky, ale i představa každoročního připomenutí tohoto odchodu českého velikána do doživotní emigrace „pochodem ve stejném datu“.

A jelikož se jedná o střed zimy, tak jak jinak než na lyžích a připomenout si i krutost podmínek v krutosti tehdejších politických dějin.

Již příští rok, 7.02.2009, se koná k 381. výročí exilu J.A. Komenského a Českých bratří „pochodoběh“ z žaclěřského náměstí. Účastníci pietní vzpomínky, bylo jich asi dvacet, sborově zapěli českou hymnu, vyslechli krátkou řeč o této historické události a získali „pamětní diplom“. Je pořízena fotodokumentace, položila se kytice a následuje cesta zpět (na běžkách, někteří pěšky), po vyšlapané stopě v nepříliš na sních bohaté v této době zimy - ale jede to.

V dalším roce 2010 se koná II. ročník s nutnou změnou data, tedy 13.02.2010, k překvapení již značně rozšířen o další počet zájemců, kteří mimo pietní odkaz význačné historické události, našli i v již kvalitních sněhových podmínkách této zimy, sportovní užití si. Tentokrát na pietním místě „Růžového paloučku“ v Černé Vodě u Žaclěře, vyslechli účastníci krátké kázání kazatele BJB Jana Bistranina a Josef Čáp přečetl úryvky z Kšaftu umírající matky Jednoty bratrské. Po fotodokumentaci a tradičním položení kytice s trikolórou, následovala cesta žaclěřskou krajinou do rezervované teplé hospůdky na okraji města. V příjemné atmosféře při příjemně zahřívajících nápojích, jsme ještě všichni přítomni dostali vydání „Nového zákona“ a reprint „Kšaftu“ z roku 1650 k 360. výročí jeho vydání.

Je s podivem, jak jistě odlehlé, ale vskutku významné místo zná málo místních i trutnováků, a to není příliš bohatý kraj na místa s výrazně českou historií mimo Dienzenhoffera - Broumov, Šporkův a Braunův-

Kuks, Václav Hanka - Dvůr Králové n/L.,
přehrada - Tešnov, Sněžka.

Proč ta připomínka: ne z nacionalismu, anebo hrdosti, ale pouze z důvodu pro uchování pravdivosti dějinných událostí, nejen pro českou, ale i všemnu příští generaci, neboť Komenský je Evropan s obrovským obecným přínosem nejen pro svou dobu, nejen doma, ale nadčasově vývoji celé společnosti světa. Zasloužil by si „Růžový palouček“ u Černé Vody do budoucna více pozornosti – měli bychom, nejen na to místo, ale prostřednictvím něho, na velikána od nás upozorňovat, neboť „On“ nejsou pohádky Boženy Němcové, ani povídky Aloise Jiráska, ale seriózní nadčasové vědecké práce.

Při nedávné návštěvě Holandska - Amsterdamu a Naardenu, jsem se několikrát zastyděl: s jakou péčí a hrdostí se cizí malé městečko stará, propaguje a uchovává ostatky našeho předka. Znovu se obdivoval úžasnému objektu na Keizersgracht 123, 1015 Amsterdam, J.A.Komenský (gelatiniseerd als Jan Amos Comenius, Nivnice, Moravie, 28 maart 1592 – Amsterdam, 15 november 1670 was een Tsjechisch filosoof...), dnes částečně museum, kde bydlel a pracoval.

Přejme si, abychom ve zdraví a síle pokračovali v úsilí zanechat sebemenší úspěchy v jakékoliv oblasti lidské činnosti s platnou stopou pro příští zachování a pokrokový vývoj společnosti a byli tak hodni potomků jména Jana Amose Komenského.

A přejme si ve zdraví sejít se na příštím setkání na „Růžovém paloučku“, tentokrát v sobotu 5. února 2011 a snad i nadále vždy první únorovou sobotu.

Jan Měšťan, akademický malíř

POZVÁNKA

na III. ročník **"Memoriálu J. A. Komenského"** k 383. výročí jeho odchodu do exilu. Sraz účastníků v sobotu 5. února 2011 v 10:00 hod. na náměstí v Žacléři před budovou Muzea. Na Růžovém paloučku bude vzpomínkové setkání všech účastníků, délku trasy si volí každý sám.

Sraz rodu Andršů v Zelowě

Ve dnech 30. 7. – 1. 8. 2010 se v Zelowě uskutečnilo První mezinárodní setkání exulantského rodu Andršů, které se konalo pod čestným patronátem J. E. Jana Sechtera, velvyslance České republiky v Polsku, pod mottem: „*(Strom ten) byl ušlechtilý pro svou velikost a pro dlouhost větví svých; nebo kořen jeho byl při vodách mnohých.*“ Ezechiel 31,7.

Myšlenka pořádat v Zelowě srazy exulantských rodů vznikla již před 4 lety, kdy jsme spolu s tehdejšími zelowskými faráři Miroslavem Jelínkem hovořili o využití možností, které skýtají prostory sborového domu, kostela a muzea. Samozřejmě nejdůležitějším aspektem byl genius loci Zelowa, obce, kterou procházely exulantské dějiny. Vzhledem k různým překážkám, jako například rekonstrukce kostela, zůstávalo po čtyři roky pouze u slov. Když mi však v říjnu loňského roku Alenka Rejzková navrhla uspořádat sraz Andršů, rozhodl jsem se tuto výzvu přijmout. Ještě téhož měsíce jsem zajel do Zelowa a probral tuto možnost se staršovstvem zelowského sboru, které konání srazu schválilo. Styčnou organizátorkou v Zelowě se stala Věra Pospíšilová. Po zveřejnění pozvánky se přihlásilo přes padesát zájemců nejen z Evropy, ale i z Kanady a USA. Nakonec se přímo na místě v Zelowě zaregistrovalo rovných šedesát účastníků, spolu s hosty nás bylo okolo osmdesáti. Nejstarším účastníkem byl 85letý Rudolf Andrš z Jenišova, nejmladším pak Simon Rejzek, kterému ještě nebyly ani tři měsíce.

První den po večeri následovalo uvítání přítomných hlavním organizátorem Tomášem Stodolou, farářem Miroslavem Jelínkem a prezesem zelowského staršovstva Karlem Pospíšilem. Po něm následovalo neformální seznámení účastníků. Druhého dne dopoledne jsme si všichni ujasnili své vzájemné pokrevní vztahy v široce rozvětveném rodokmenu Andršů. V 10 hodin se uskutečnily bohoslužby, které vedli Jan Bistranin, Věra Jelínková a Miroslav Jelínek. Odpoledne následoval program v muzeu Českých bratří.

Po slavnostních projevech zástupce českého velvyslanectví v Polsku Karla Kysilky, faráře Miroslava Jelínka a představitele sdružení Exulant Josefa Čápa, který Miroslavu Jelínkovi poděkoval za jeho dlouholetou obětavou práci v zelovském sboru, následovaly odborné přednášky Tomáše Stodoly z České republiky a Davida Andrše z Kanady. Po nich proběhla prohlídka rodokmenu instalovaného po obvodu celého balkonu zelowského kostela. Každý z účastníků v něm našel nejen sebe, ale celé své rodiny. Zájemci si pak prohlédli nejen Zelow a zelowský hřbitov, kde položili společnou kytici, ale i okolní vesnice, odkud pocházeli jejich předkové. Večer si někteří společně s místními zazpívali ze starých českých zpěvníků, jiní vyrazili do nedaleké české restaurace pana Matějky. Setkání bylo zakončeno nedělními bohoslužbami.

Sraz se všem účastníkům velice líbil, mnozí z nich se poprvé dozvěděli podrobnější informace nejen o svých příbuzných, ale i o exulantské historii, kterou tvořili naši předkové, jež spojovala neoblomná víra v našeho Pána Boha.

Velké poděkování patří zelowskému sboru, zvláště pak Věře Pospíšilové za velmi vlídné přijetí a zajištění ubytování a stravování všech zúčastněných.

Chci vyjádřit naději, že tradice setkávání exulantských rodů bude pokračovat i v budoucnu.

Tomáš Stodola

Valdenští – svědkové Kristovi

„Valdenství lze nejspíš vystihnout jako zvláštní způsob křesťanské přítomnosti ve světě, prožívaný v solidaritě s trpícími, potlačovanými a zraňovanými. Valdenský „chudý“ přijímá, přivlastňuje si lidství v jeho ohroženosti až ztracenosti, protože si v perspektivě své víry uvědomil, že se Boží milosrdenství ujímá slabých, nikoli mocných. Kristovská chudoba u valdenských implikovala vyloučení jakékoliv

snahy křesťana nebo církve organizovat nebo spravovat svět a diktovat mu politické projekty“. Amedeo Molnár

Hnutí valdenských se objevuje na jihu Francie a na severu Itálie v době, kdy zde v rámci historického vývoje Evropy dochází ke střetu protichůdných procesů. Boj o investuru (spor o to, která moc – zda světská či duchovní – je nadřazena), zahájený papežem Řehořem VII. ve 2. polovině 11. století se o sto let později chýlí ke konci upevněním papežské moci. Církev, cítící se bezpečně zvenčí, pracuje na centralizaci autority uvnitř. Přitom se zcela ztotožňuje s feudálním řádem a není schopna reforem. Naopak, osvojí si násilí jako prostředek udržování statu quo. Na druhé straně v tomto prostoru severní Itálie a jižní Francie (nejvyspělejší oblast tehdejší Evropy) dochází k posilování měst, zbohatlých obchodem s Orientem a vznikají nové vrstvy společnosti, nezávislé na feudálech a državě pozemků – měšťané: řemeslníci a obchodníci. Ve městech se otvírá značný prostor svobody a začíná se zadělávat na novověk.

V Lyonu žije v 2. polovině 12. století bohatý kupec Petr Valdes (Valdo). V určité životní situaci je osloven poselstvím evangelia. Objednává si u vzdělaných kleriků překlad Bible do lidové řeči (provensálštiny / languedoc). Čtením pak získává kritický pohled na poměry v církvi i společnosti. Dochází u něj k hluboké vnitřní proměně - obrácení. Začíná o tom svědčit svému okolí, obklopuje se skupinou podobně smýšlejících měšťanů. Rodí se laické hnutí, které káže, vyzývá k pokání a vyslovuje požadavek chudoby církve po vzoru Kristově a jeho učedníků (kolem r. 1173). Sám Valdes se zbavuje rozsáhlého jmění, zejména v souvislosti s velkým hladomorem (roky 1176-7) s poukazem na Ježíšovo „Kázání na hoře“ (Mt 5, 3; Mk 6, 7-9). Hnutí tak vytváří kontrast k církvi, která se víc a více vzhlíží v majetku a moci. Církev však není popuzena chudobou členů hnutí (takových hnutí

v té době vzniká víc), vadí jí jeho kazatelská činnost, určená celé církvi. V té době směl kázat jen biskup nebo jím zvláště pověřený kněz, nikoli každý řadový klerik. Biskup Guichard z Lyonu Valdesovi kázání zakazuje. Valdes se vypravil roku 1179 do Říma na zasedání III. lateránského koncilu. Předkládá tam překlad Písma a žádost o povolení ke kazatelské činnosti. Stává se však spolu se svým druhem předmětem výsměchu scholastických řemeslných teologů, kteří oba naivní laiky při výslechu vlákají do věroučné lěčky, zesměšní je a dál jim nevěnují pozornost. Mají totiž plné ruce práce s katarským (albigenským) hnutím, které zachvátilo celou jižní Francii a které vedle vrstev měšťanských získalo na svou stranu i značnou část šlechty. Kataři (albigenští) budovali vlastní církevní struktury; od valdenští později mnohému naučili. Proti katarům použil papež Alexandr III. poprvé v tzv. křesťanské zemi vojsko, svolané ke křížové výpravě. V rámci tohoto tažení byl podniknut první útok také proti valdenským. Ještě předtím na tzv. Lyonském koncilu (roku 1180) se církev pokusila oddělit valdenské od kazatelské činnosti a vnutit jim formu řeholního chudého řádu. Valdes byl přinucen složit přísahu na vyznání víry, namířené jednak proti katarské herezi a jednak komponované opět jako past. Valdes, nejsa školený v tehdejší scholastické teologii, nepostřehl, že v tomto vyznání víry bylo umně rozlišeno mezi Kristovými příkazy a tzv. radami, mezi které patřil i požadavek chudoby – rady byly jen pro některé dobrovolníky, nikoli pro celou církev. Valdenští se ale nevzdali svého poslání kázat evangelium a byli na koncilu ve Veroně (roku 1184) exkomunikováni. Tím začíná éra jejich otevřeného pronásledování.

Valdenští vycházejí z Lyonu a na svých kazatelských cestách ve dvojicích zasahují celý francouzský jih. Nalézají zázemí zejména na venkově. Boj oficiální církve proti nim nebyl lehký, protože se poučili z minulých chyb, získali mezi sebe i některé teology (Durand z Oskey), ale hlavně jejich věroučné

pozice byly pravověrnější než katarské. Jediné, co jim bylo možno z hlediska církve vytknout, byl rostoucí antiklerikalismus a vypovězení poslušnosti církvi – lépe poslouchat Boha než lidi, vzájemné vyznávání hříchů, odmítání násilí, odpor k jakékoli přísaze. Výrazným znakem byla i nesmlouvavá pravdomluvnost. O co méně se dařilo oficiální církvi zlomit odpor valdenských, o to víc se pokoušela je vstřebat – zejména podporou žebravých kazatelských řádů (františkánů a dominikánů) a tzv. humiliátů nebo též „katolických chudých“ na severu Itálie, odštěpených od hnutí tzv. Lombardských chudých. Tyto řády převzaly způsoby valdenských – chudobu, prostý šat kazatelů, putování ve dvojicích, ale na rozdíl od valdenských byly bezvýhradně poslušny církve. Ta velmi pečlivě vybírala jejich kazatele/kleriky, přímo je řídila a navíc jim odebírala značnou část toho, co vyžebrały. Mnohé z valdenských se podařilo zviklat a začlenit do žebravých řádů (m.j. i Duranda z Oskey nabídkou převorské funkce). Ještě tu a tam se konaly veřejné disputace o otázkách víry a pojetí Písma, v nichž se valdenští utkali s katolíky, ještě tu i onde byl možný i rozhovor s vrchností. Vzápětí ale papež Inocenc III. rozpoutal velké křížové tažení proti kacířům v jižní Francii, které je známé pod názvem „válka proti albigenským“ (v 1. polovině 13. století), v níž došlo ke krutému pronásledování, vraždění a mučení, které postihlo i valdenské. Původní hnutí valdenských bylo hnutím vnitrocírkevním – chtělo přilákat pozornost církve k evangeliu. Nechtělo vytvářet novou církev (např. vysluhování svátostí Valdes plně přenechal oficiální církvi). Krvavé pronásledování oddělilo valdenské od oficiální církve a přinutilo je začít budovat podzemní alternativu. Začali se stahovat do nepřístupných alpských údolí francouzských a italských Alp.

Definitivní vyobcování, stvrzené IV. lateránským koncilem (1215), otevřelo valdenským cestu k budování vlastní instituce (jedno z prvních témat: vysluhování svátostí

nikoli oficiálním knězem). Mezi francouzskými valdenskými „Lyonskými chudými“ a italskými „Lombardskými chudými“ dochází k jednání v Bergamu (roku 1218, tzv. schůzka „Dvanácti“). Ti druzí prosadí možnost žít se vlastníma rukama vedle potulného kazatelství. Dohodnou způsob volby služebníků Slova, odmítnou autoritu papežovu a její odvozování od apoštola Petra, také učení o očistci. Přijímají „Kázání na hoře“ jako biblickou normu, kterou přísně poměřují učení i praxi. Valdenští začínají budovat síť hostinských domů, kde žije několik „přátel“ pohromadě, společně se modlí, studují Písmo v rodné řeči, spolu pracují i svátostně hodují/stolují. Tyto domy jsou navštěvovány potulnými dvojicemi kazatelů. Jejich kázání se postupem času a míry pronásledování mění z misijního na pastorační. Pořádají pravidelné generální kapituly (500 – 1000 lidí), kde se vzájemně informují, povzbuzují a radí o věroučných věcech. Zde také jednotlivé dvojice dostávají pověření ke službě i přidělené území. Při některých domech vznikají celá střediska (scholae), kde se připravují adepti kazatelství. Nebudují zatím školství v pravém slova smyslu, učitelé jsou potulní kazatelé, ve velké většině bez většího vzdělání. Mají naopak odpor k formálnímu vzdělání. Jejich hlavním zdrojem je čtení Písma v rodné řeči, kterému se učí nazpaměť.

Zprvu, než zesílí pronásledování, tvoří valdenští dvě ohniska: původní (romanii) zasahuje celý francouzský jih a později i západ; druhým ohniskem je severní Itálie – Lombardie s centrem v Miláně až po Bolognu – tady mají zpočátku relativní svobodu v zázemí měst. Později se víc a více stahují do horských údolí Piemontu/Savojska (Torino) a na francouzské straně Dauphiné/Burgundsko. Ani zde netvoří, aspoň ve 13. století, souvislou populaci, nýbrž jen síť hostinských domů. Alpská valdenská populace „zhoustla“ teprve ve 14. a 15. století s rostoucí mírou pronásledování ze strany inkvizice. Odtud pak „barbové“ (strýcové) vyraželi na své kazatelské pouti až na jih Itálie a na sever od

Alp. Pomalu, ale vytrvale zasáhnou nejprve Švýcarsko, Rakousko, Uhry, střední Německo (Švábsko, Bavorsko), později i Sasko a Braniborsko a přes německé konvertity i oblasti v Pobaltí, Polsku, Slovensku, až i Sedmihradsku. Země, kde se výrazněji nevyskytovali, byly Anglie, Nizozemí a Skandinávie. Přesnější počty nejsou známy, ale asi nikdy nebyly velké: kolem 10 tisíc v Alpách, stejný počet v diaspoře. Samozřejmě, že se jejich putování nevyhnulo ani Čechám a Moravě.

Šířili se zde v 13. a 14. století nejprve přes německy mluvící obyvatelstvo, které ke kolonizaci zejména pohraničních oblastí využívala šlechta i panovník (Jindřichohradecko, Znojemsko, Královéhradecko), ale i v Praze. Zakrátko se tak rozšířili, že inkvizice ve svých taženích proti nim zaplnila veškerá vězení a první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic zřídil v Praze stálý inkviziční soud. Čechy v té době (Karla IV.) byly známé jako tvrz katolické ortodoxie. Našla se proto vždy řada dychtivých inkvizitorů, zvláště proto, že při usvědčení heretika připadla inkvizitorovi celá jedna třetina zabaveného majetku (zbytek zůstal samozřejmě církvi). Na počátku 15. století byli valdenští v Čechách dobře známi jak svou vírou, tak základními životními postoji.

Husitství mělo pro vývoj valdenských zcela zásadní význam. Dodalo jim potřebnou vzpruhu, bez níž by asi zanikli v ilegalitě a na periferii zájmu. A opačně, valdenství znamenalo pro husity důležité podhoubí jejich reformačního úsilí, i když ho zpočátku oficiálně odmítali a považovali se (Jan Hus) za pravověrné a nechtěli být s valdenskými zaměňováni. Měli však jedno společné – setkání s Kristem evangelií. Teprve po prvním větším střetu s mocí (zabití tří mladíků za kritiku odpustků v roce 1412) a zejména po nuceném odchodu Jana Husa z Prahy, došlo na husitské straně k přehodnocení valdenských postojů. V Kostnici byl pak Hus nařčen m.j. i z valdenské hereze. Jeho smrt se stala novým svorníkem mezi husity a valdenskými a způsobila prudký nárůst vzájemné

náklonnosti. Zejména je to patrné u Jakoubka ze Stříbra, který se odklonil od Viklefa a převzal valdenskou ekklesiologii, založenou na kritice konstantinovského modelu zpronevěřilé církve a na Ježišově „Kázání na hoře“ (blahoslavenství chudých a pronásledovaných pro radikální následování Krista).

V Praze vznikla škola u Černé růže – zařízení univerzity, kde našli útočiště radikální němečtí mistři (Mikuláš z Drážďan). Ti proměnili dům zanedlouho v hnízdo husitské propagandy a intenzivní spolupráce valdenských s husity. Toto spojení prohloubilo a rozšířilo valdenské obzory a přímo ovlivnilo utváření husitského programu (svobodné hlásání Slova Božího, požadavek, aby církev byla zbavena majetku, atd.).

Na jaře roku 1419 docházelo na venkově (jižní Čechy) k velkým shromážděním lidu se slavením Večeře Páně podobojí, kde byli valdenští aktivní. Podobně i v Praze Jan Želivský zařadil valdenské důrazy do svých kázání a promluv (Písmo v mateřštině, misijní oslovení především chudých). Zpočátku obě husitská křídla – pražské i venkovské (táborské) držela valdenskou zásadu nenásilí (Chelčický). Husité od ní upustili jednak pod vnějším tlakem křížáckých výprav a potřeby ochránit hnutí, ale více proto, že se dali strhnout vypjatým eschatologickým očekáváním k revolučnímu pohledu na proměnu světa a jeho řádů ve jménu přicházejícího Krista. Valdenští tuto vizi nesdíleli. Husité později využili sítě valdenských hostinských domů k šíření svých myšlenek po celé Evropě. Dokonce za Prokopa Holého se husité vážně zabývali myšlenkou mezinárodní unie s valdenskými – vysvětili Friedricha Reiseru, německého valdenského, za husitského kněze a biskupa. Ten se pak účastnil přípravy husitů na Basilejský koncil (Soudce chebský 1431) i vlastního koncilu v Basileji (1433) na straně husitů. Prokop Holý se na koncilu valdenských veřejně zastal – a bylo to poprvé, kdy to kdo v takových souvislostech „mezinárodní politiky“ učinil. Jeho plány však zhatila porážka u Lipan (1434), kde sám padl.

Valdenští však i po pádu radikálního husitství byli výrazně ovlivňováni Husovými a husitskými spisy (Mikuláš Biskupec z Pelhřimova).

Hlavní spojení mezi valdenskými a Čechy však teprve mělo přijít. A to tehdy, když zbylí radikální husité, nespokojení s kompromisnickým utrakvismem Rokycany, založili v Kunvaldu ve východních Čechách Jednotu bratrskou (1457). Po deseti letech se tyto Bratři rozhodli definitivně pro cestu alternativy k římské i utrakvistické církvi a ordinovali si své kněze. Vysvěcení jim poskytl valdenští. Jednota bratrská se vůbec zpočátku ohlížela často po valdenských. Míra vlivu se však na sklonku 15. století otočila a Jednota začala silně ovlivňovat valdenské, zejména skrze své teologické spisy (Lukáš Pražský, bratrské katechismy, aj.). Česká reformace se tak ujala valdenského poselství a povznesla teologicky jeho úroveň v postavení kritické opozice vůči katolickému křesťanstvu. Pro zajímavost: v roce 1480 Jednota pozvala dvě skupiny valdenských pronásledovaných v Braniborsku a usadila je v Lanškrouně a Fulneku, kde vytvořili sbory Jednoty (návaznost na J. A. Komenského a ochranovskou Jednotu).

Pavel Vychopeň (pokračování)

Ve věcech víry nemá být žádné násilí

(přednáška pro české exulanty, Vikýřovice, 16. října 2010)

Pozvali jste mne, abych přednášel na téma: Ve věcech víry nemá být žádné násilí. To je velké téma P. Chelčického. Obracíme se tím k významné postavě našich národních dějin. A chceme zaslechnout jeho poselství i pro naše dny. Obracet se k dějinám: k tomu mají exulanti blízko už proto, že museli měnit místo svého přebývání. Mají svou původní otčinu v paměti, ať přímo, nebo zprostředkovaně. Ve srovnání s těmi, kdo nikdy natrvalo svou zemi neopustili, žijí po celý život v jemném nebo větším napětí: provázejí je totiž vzpomínky vlastní, nebo těch, kdo jim

je zprostředkovali a uchovali si v paměti místa, kde přebývali. Così z nomádského charakteru, z putování z místa na místo, často pod hrozbou donucení, mají zaryto do svých vlastních nebo přejatých vzpomínek. A tak prožívají ono pnutí duše, jež je krokem na cestě k hlubšímu zrání osobnosti. Spolu s vědomím, že je třeba přemýšlet o kořenech vlastního života, vytváří vlastní nebo přejímaná zkušenost jisté předpoklady pro životní orientaci v dnešním světě. V něm totiž mohou obstát jen lidé, kteří se sytí z duchovních zdrojů i kritické paměti.

Právě z těchto důvodů chceme obrátit pozornost k jedné důležité postavě našich dějin, která nám pomáhá orientovat se i v dnešní situaci. Pozoruhodný svědek, Petr Chelčický, je svým původem myslitel, který neprošel univerzitním vzděláním, jaké v jeho době poskytovala již druhé, třetí generaci pražská univerzita. Ale stal se osobitým myslitelem a některé jeho důrazy lze považovat za průlomové.

1. Chelčický se po celý život vyrovnává s fenoménem moci. Narozen někdy kolem roku 1390, prožívá ve zralém věku střety, které probíhaly na akademické půdě, na církevních sněmech i na válečném poli. To ho vede k soustavnému přemýšlení o povaze moci. Dokladem toho je spolu s dalšími díly spis *Sít' víry*. Jde o rozsáhlý traktát o povaze moci. Rozlišuje v něm moc světskou a duchovní. Koho má na mysli? Nedejme se mýlit názvoslovím. Moc duchovní není v jeho pojetí moc církevní, představovaná církevní hierarchií tehdejší církve. Jde o moc založenou na evangeliu Kristově, na apoštolské tradici. Chelčickému se zrcadlí tato moc i ve způsobu života prvních křesťanských obcí, které žily v pospolitosti duchovního charakteru. V něm se neopíraly o moc meče. Moc nestála ve středu jejich pozornosti. Vztahy mezi těmi, kdo vytvářeli první křesťanské obce, byly vytvářeny především duchovními pouty. To platí až do r. 313.

2. Tento rok je pro život původní církve v pojetí Chelčického zásadním předělem.

Proti moci duchovní se k vládě nad křesťanskou obcí prodrala nyní podle něho moc světská. To může být na první pohled překvapivé stanovisko. Vždyť tehdy římský císař Konstantin se stává nominálně křesťanem, pozvedl církev takřka z anonymity k veřejnému postavení uznávané instituce; učinil z ní určovatelku mravních a duchovních zásad, které ovlivnily život ve všech vrstvách společnosti. Proč tak ostrý soud z úst Chelčického na adresu tehdejšího vládce i těch, kdo od té doby stáli v čele křesťanské církve?

3. Chelčický ostře kritizuje změnu, ke které v onom osudném roce v křesťanstvu dochází. Podle něho se křesťané dali tehdy strhnout na nesprávnou dějinnou cestu. Tehdy podle něho opouštějí představitelé církve duchovní cestu a ubírají se dále po cestě světské. A to je podle něho naprosto chybná orientace. V čem spočívají rozdíly mezi oběma typy moci? Jak rozumí Chelčický duchovní moci?

4. V pospolitosti obce spravované duchovní mocí se následováním Kristova příkladu učí její členové žít ve vzájemné úctě a službě, v soustředění k slovům samotného Mistra, který zakázal panování jedněch nad druhými; vedl je k milosrdenství, k spolunesení břemen a k neošemetné lásce. Křesťanské obce jsou podle něho zároveň místem pravé tolerance a radosti nad růzností obdarování, jímž se společenství vzájemně obohacuje. K tomuto stylu života ovšem patří určitý odstup od světa a všech jeho svodů, zejména od svodů světské moci, profesionální politiky tehdejší doby, k níž na prvním místě patří touha po moci a majetku. Smyslem oné tiché správy pozemské obce, řečeno s velkým učitelem církve Augustinem (354–430), je ustavit se sami v sobě, zachovat lásku k Bohu a u sebe svědomí čisté. Jde o ryzost víry a života sloužící k společnému růstu.

5. Naproti tomu světská moc se podle Chelčického spravuje jinými pravidly. Jde jí především o to, aby jednou získanou moc uhájila a pokud možno ještě rozšířila. Provází ji od počátku soustředění na zápas, v němž usiluje o to získat pozice a uhájit je

v konkurenci ostatních mocí. A musí být připravena i na mocenský zásah, v němž rozhodují zbraně. Veškerou svou tvořivost zaměřuje světská moc převážně tímto směrem. Pokud naproti tomu moc duchovní se vůbec uchýlí k mocenským prostředkům, pak se omezuje pouze na vytváření rámce (Chelčický mluví o "plotu, ohradě"), v němž se uskutečňuje pravá povaha obce: a ta nespočívá na násilí, na „přinucování“ jedněch druhými, jak řekne Chelčický. Spočívá naopak na spontaneitě, k níž nás vábí duchovní moc, zpodobená jedinečně v bezbranné moci Kristově.

6. Zkusme domyslet, co znamená toto základní rozlišení Chelčického mezi duchovní a světskou mocí pro naši současnost. Je jasné, že jeho charakteristiky moci světské tehdy vystihují i dnes panovačné rysy a nároky moci, která chce pod svou kontrolu dostat všechny oblasti života společnosti. Jestliže Chelčický ve své době zaměřuje kritikou světské moci svou pozornost na představitele tehdejší církve a tehdejších vládců, můžeme si my starší srovnat jeho rozbory obou mocí s vlastní zkušeností, kterou jsme prožili v době dvou totalitních diktatur (nacistické a komunistické). Myslím, že charakteristiky obou typů mocí, kterých Chelčický použil, jsou do značné míry použitelné pro dva systémy vlád, které jsme buď sami okusili anebo pro nejmladší z nás jsou ještě dnes - pokud se rozhlédneme po celém světě, - k zahlédnutí. Kuba necht' slouží jako příklad za všechny ostatní. Proti této totalitní moci tu stojí demokratické uspořádání společnosti, v němž je moc postavena pod kontrolu. Jakkoli církve jsou v našem prostoru odsunuty na okraj společenského dění, smíme ovoce působení křesťanských tradic pozorovat i ve světských útvech, jakým je např. demokratické uspořádání společnosti. Prožíváme v ní takovou míru svobody, jaké se nám během komunistické vlády naprosto nedostávalo.

7. Jsem si samozřejmě vědom toho, že to, co jsem teď vyslovil o demokratickém systému, může vyvolat otázky. Mnozí vidíte jeho chyby a nedostatky. Velice bych se přimlouval za to,

abychom rozuměli demokracii v masarykovském duchu a nedali se strhnout některými jevy v naší společnosti, které nás právem znepokojují, k zásadnímu omítání jejího významu pro lidštější uspořádání společenského života.

8. Jsem přesvědčen, že demokracie jako politický systém v onom hlubším pojetí musí mít rysy, které Chelčický spojoval s mocí duchovní: Demokracie není udržitelná bez intenzivní komunikace napříč celé společností, bez otevřených a bohatých vztahů mezi občany. Demokracie je diskuse! Touto památnou větou Masaryk upozorňuje na náročnost demokracie: bez vstřícného rozhovoru a součinnosti nemůže demokracie ve společnosti prosperovat. Vysychá, stává se rejdištěm profesionálních byrokratů. Sami vyprázdnění, protože jsou denně v kole, denně nuceni rozhodovat o reáliích, jež nám často připomenou starosti Čapkova dramatu "Ze života hmyzu", nemají čas ani duchovní zakotvení; proto se jim politika stává rutinou a vyprázdněným konáním. V něm úpadek jazyka i myšlení je nevyhnutelný. Veřejné mínění, které se dá strhnout do zajetých kolejí, po kterých se pohybují aktéři politického života, propadá pak pocitu, že demokracie u nás živoří. Mnohým se zdá, že žijeme v systému, v němž chybí hlubší duchovní zdroje, jež by pronikaly až do přediva politických vztahů a učinily tak z politiky a veřejného života otázku hluboce lidskou. K nápravě v této oblasti nám může pomoci myšlenkové bohatství představitele nenásilné, demokraticky orientované správy, jak k ní svými důrazy přispívá ve svých spisech právě P. Chelčický.

Znamená to především si uvědomit svou občanskou odpovědnost. Naše odpovědnost nesmí končit u hranic našich sborů a církví. Ze vzájemného bohatství vztahů, které se rozvíjejí ve sborovém společenství, máme vynášet poklady i do širšího společenství občanské pospolitosti. To co Chelčický spojoval s křesťanskou obcí a jejím vnitřním bohatstvím, má prosakovat i do veřejné oblasti, v které

pracujeme, stýkáme se s ostatními občany. Ke svým osobním starostem si máme přibírat i starost a péči věnovanou obci, ve které žijeme. Toto vyzářování navenek je podstatným rysem křesťanské odpovědnosti za širší celek, než je místní sbor. A k tomu nám poskytuje Chelčického odkaz množství podnětů.

9. Z Chelčického můžeme přijmout i další myšlenku, která se mi zdá velice aktuální v naší situaci. Tento pozoruhodný myslitel odmítá rozdělení společnosti na trojí stav. V této věci byl prostý zeman na konci středověku překvapivě moderní. Není divu, že zůstal ve své době osamocen. Popíral, že společnost je rozdělena na stav panský, kněžský a poddaný lid, tedy představu, která byla tehdy všeobecně sdílena. I husité spolu s katolíky měli za to, že rozdělení společnosti na tři stavy je ustanoveno Bohem. Naproti tomu Chelčický je přesvědčen, že nic takového se nedá z Písma odvodit. Vzpomeňme, jak se proti vůli Samuelově domáhá izraelský lid krále! Tam vidíme naprosto jasně, že královský úřad není v souladu s Hospodinovou vůlí, světští potentáti v dějinách se nemohou dovolávat toho, že jsou nebo byli ustanoveni z Boží milosti.

10. Podobně si počíná tento svérázný myslitel i v otázce majetku, základní ose, kolem níž krouží tehdy světská moc. Proti historické držbě majetku panského stavu postavil Chelčický argument hluboce theologický: před jakoukoliv koupí, nabytím majetku, ke kterým docházelo tehdy a dochází i dnes, je tu „koupě“ Boží. Bůh si nás zakoupil, celé stvoření, svým stvořitelským aktem a celá země včetně člověka je vlastně jeho majetkem. „Hospodinova jest země i plnost její ...“ (žalm 24). Nejprve tedy má a vlastní všechno Bůh stvořitel. Tím Chelčický dává do závorky všechny právní nároky ve sféře vlastnictví; protože je ze strany Boží předchází akt stvoření celého kosmu. Bůh je vlastníkem všeho. A právě na tuto skutečnost Božího vlastnictví před jakýmkoli lidským přivlastňováním máme podle Chelčického pamatovat. Majetek šlechty, majetek panovníka, majetek

církve je tím postaven do kritického světla. Prvotní akt Boží tvorby a smluvního vztahu mezi stvořením a Stvořitelem nesmí být zrušen nějakým dodatečným, dějinně podmíněným vztahem majetkově právním ať ze strany panovníka, šlechty nebo církve.

11. Uvažme dalekosáhlý význam tohoto stanoviska P. Chelčického: V 15. století se odvážil povědět, že všechny instituce našeho dějinného života jsou proměnlivé: Postavení panovníka – není z Boží milosti, je vlastně na Bohu vynucen – už jsem připomněl starozákonní svědectví o tom, jak se rodilo království v Izraeli! I majetek a vlastnictví máme posuzovat jako předmět, o němž je třeba uvažovat ještě ze širšího hlediska, než vlastnického práva. Máme o něm uvažovat z hlediska obce, za kterou jsme odpovědni. Majetek nemá být důvodem a utvrzením stavovského rozdělení lidí. Před Bohem, který vlastní vše, jsme všichni pouze správci svěřeného majetku. I v dnes aktuální diskusi o církevním a jiném majetku se můžeme nechat vést myšlenkovými důrazy Chelčického.

12. Vraťme se však ještě k tomu, co je nejvlastnějším tématem našeho dnešního uvažování: *ve věcech víry nemá být žádné násilí*. To se zdá být tak samozřejmé, že je takřka otázkou, proč se tím zabývat. Ukázali jsme si snad dostatečně, že v době Chelčického jak oficiální církve, tak i husité této zásadě neporozuměli do hloubky. Jedni byli ochotni použít meče, aby ochránili, jak věřili, čistotu víry, druzí se jim postavili se zbraní na odpor, protože chtěli bránit svou představu království Božího na zemi. Víme, že to byl tragický spor s tragickými následky, které ovlivnily konfesní vztahy až po dnešek. Zůstává těžká až trýznivá otázka: můžeme zastávat Chelčického pozici a násilí nikdy nepoužít? Máme přijmout pacifistické stanovisko, které je proti jakémukoli násilí a za všech okolností? Už jsem naznačil, že sám zastávce nenásilí připomíná krajní nutnost – mluví v Síti víry o "plotě, ohradě", kterou si společenství musí vytvořit, aby zabránilo „vlkům“ pustošit pokojné ovce. Kdesi na

okraji svých úvah vidí tedy již sám Chelčický nutnost čelit násilí použitím moci „ochranné“, „bránící“. Není tedy stoupencem absolutního nenásilí - mylně se ho dovolával svého času Lev Nikolajevič Tolstoj. Chelčický nicméně pochopil a správně rozvedl, že tato moc, která čelí zlu, smí být pouze krajním prostředkem, který brání proniknout násilí a zlu do samého středu společenství. A jako moci na okraji, bez níž se ovšem lidstvo pod panstvím (mocí!) hříchu neobejde, se jí nesmí dovolit, aby opanovala střed, osu mezilidských vztahů osobních i veřejných. I sebeuspořádanější společnost ukázněných, odpovědných občanů potřebuje „kata“ – kdysi toho, který utínal sekyrou hlavy, dnes takových nástrojů, jimiž se i v demokratické společnosti udržuje pořádek, tedy policii, v krajním případě toho, kdo i trestá, tedy soudce a bachaře. Žijeme podnes v nevykoupeném světě, kde nejsme postaveni před rozhodnutí, která jsou absolutně správná anebo absolutně špatná. Rozhodujeme se takřka napořád jen mezi větším a menším zlem.

13. Budme vděční za to, že nestojíme tváří v tvář takovým hrůzám jako naši otcové i leckterí z nás v minulém století, či P. Chelčický ve své době. Snad na pozadí vlastní zkušenosti rozumíme tomu, že ve věcech víry musíme říci násilí absolutní Ne! Prosazovat víru mečem je ohavné. Slabost křesťanství dnes je zčásti způsobena tím, co se stalo v 15. století v Čechách a později v sedmáctém století v třicetileté válce v Evropě! V každodenních záležitostech vlastních i své obce pak musíme pro obecnou hříšnost připustit, že zlé chování nemá zůstat bez trestu. I tak se budeme jako křesťané muset vyrovnat s otázkou, jak jsme sami k povážlivým poruchám v životě společnosti přímo přispěli anebo jsme jim sami nedostatečně čelili. Nikdy si nebudeme moci umýt ruce. I tam, kde nezůstaneme stranou a někdy i s použitím násilí se zastaneme druhých, kteří jsou v ohrožení! – a zastat se jich je naší povinností!, ponese si svůj díl viny k poslednímu soudu.

Jak je patrné, ujal jsem se dnes z vašeho pověření nebezpečného tématu, které nás všechny staví před nejzákladnější otázky naší orientace. Co jsem pověděl, nemělo nás zavalit tíhou odpovědnosti, nýbrž osvobodit k tomu, abychom ji nesli jako břímě - ale jako břímě lehké, jak to poví Ježíš v jednom rozhovoru.

Jakub S. Trojan

Konference a valná hromada 2010

Ve dnech 16. – 17. října 2010 se konala ve Vikýřovicích pravidelná konference a valná hromada občanského sdružení Exulant. Naším hostitelem byl tentokrát místní sbor BJB. V sobotu dopoledne byla konference zahájena bohoslužebným shromážděním vedeným kazatelem Ing. Dobroslavem Stehlíkem. Následovala přednáška prof. Jakuba S. Trojana „Ve věcech víry nemá být žádné násilí,“ zaměřená na aktuální odkaz Petra Chelčického. Odpoledne jsme vyslechli přednášky Mgr. Pavla Smetany o vztahu Jednoty bratrské ke světové reformaci se zaměřením na osobnost Lukáše Pražského a o životě a díle Alberta Schweitzera. Odpolední program zakončil biblickým zamyšlením Mgr. Petr Hlaváček. Večer jsme se mohli seznámit nad dobovými fotografiemi a dokumenty s příjezdem prvních potomků pobělohorských exulantů v roce 1925 do Vikýřovic a s formováním a historií místního sboru. Přednášky, které na konferenci zazněly, postupně otiskneme v našem věstníku. Nedělními dopoledními bohoslužbami, při nichž kázali Mgr. Vlastimil Pospíšil a Mgr. Jan Bistranin, byla konference ukončena.

V sobotu se také konala volební valná hromada občanského sdružení. Vzala na vědomí zprávu o činnosti sdružení a revizní zprávu za uplynulé období, schválila výroční zprávu o hospodaření občanského sdružení za rok 2009 a zvolila na další volební období předsedou sdružení Mgr. Pavla Smetanu a výbor ve složení: MUDr. Josef Čáp, Rudolf Braha, Jiří Šmída, Ing. Dobroslav Stehlík, Mgr. Jan Bistranin. Náhradníky výboru byli zvoleni: Jarmila Matějková, Mgr. Petr Brodský, Mgr. Pavel Čáp, Ing. Alexandr Drbal, Mgr. Petr Hlaváček,

Mgr. Jiří Polma, Mgr. Vlastimil Pospíšil, Ing. Tomáš Stodola. Je třeba poznamenat, že na jednáních výboru a přijímaných závěrech se podílejí jak jeho členové, tak náhradníci. Revizní komise byla zvolena ve složení: Květoslava Klimešová, Mgr. Ing. Karel Matějka.

Děkujeme vikýřovickému sboru BJB za milé přijetí a pohostinnost.

Bděte..., protože nevíte, v který den váš Pán přijde (Mat. 24, 42)

(Zpráva předsedy OS Exulant Pavla Smetany pro valnou hromadu v sobotu 16. 10. 2010 ve sboru BJB ve Vikýřovicích)

Milé sestry a milí bratři,

nejprve vás všechny srdečně zdravím. Vítám vás na valné hromadě a děkuji vám za všestrannou podporu, modlitební i finanční, našemu občanskému sdružení v uplynulém roce. Bez Vaší finanční a především bez Vaší duchovní a modlitební podpory bychom nemohli plnit úkoly, které nám byly svěřeny.

Pro letošní valnou hromadu jsem zvolil důležitou výzvu Pána Ježíše: „**Bděte!**“, jak ji zapsal evangelista Matouš ve 24. kapitole. Není třeba, abych Vám dlouze vykládal, co tato slova znamenají. Jako křesťané jsme na cestě, jejímž cílem je Boží království. Uvěřili jsme přece, že náš Pán opět přijde na tuto zem, aby zhodnotil životy všech lidí. V podobenství o Posledním soudu, podle Ježíšových slov, dojde k velikému rozdělení (Mt. 25, 31nn). Toužíme po tom, abychom nejen my, ale i ostatní lidé uslyšeli slova Vzkříšeného: „Vejdi v radost Pána svého.“ Neznáme sice ani den, ani hodinu jeho příchodu. Víme však zcela jistě, že vstříc setkání a konečnému zhodnocení jde každý člověk. Proto zvěstujeme evangelium, proto nám záleží na našich nejbližších, ale i na ostatních spoluobčanech, aby uslyšeli a uvěřili slovům Písma.. Naléhavost této výzvy jsem znovu prožíval na jaře tohoto roku při rychlém odchodu br. faráře Jana Jelínka z Oráčova a jeho manželky. Až do konce chválil svého Pána a modlil se k němu dnem i nocí. A pak zaznělo volání: „Pojď dítě mé,

své práce nech...“ Jak je dobře, je-li služebník připraven na příchod svého Pána!

Uvědomujeme si, jak rychle z kruhu reemigrantů mizí naši bratři a sestry pokročilého věku. A ještě bolestnější je, že se nám vždy nepodařilo získat naše nejbližší, aby se stali radostnými Kristovými svědky. Zde je nejhlubší důvod, proč jsme se rozhodli spojit své úsilí v OS Exulant. Věříme, že prostřednictvím tištěného slova i osobního svědectví pronikne Kristovo evangelium i tam, kam bychom jen těžce hledali přístup.

Naším předním úkolem je povzbuzovat bratry a sestry ve víře kázáním Kristova evangelia a osobním svědectvím.

1) 25. - 29. března se uskutečnil zájezd na Ukrajinu do českých evangelických sborů v Bohemce a Veselynivce, který vedl br. farář Petr Brodský. Kázal jsem při sobotním a nedělním shromáždění. Vyřídil jsem také pozdravy Exulanta a sborům jsem předal celkem 4 exempláře knihy Zelów.

2) Ve dnech 14. - 16. 5. se uskutečnilo velmi zdařilé evangelizační shromáždění v Kynšperku. Pozvání přijali nejen členové našich sborů, ale i někteří občané z Kynšperka. Velký zájem získala výstava o Komenském, kterou spolupřipravili a také navštívili zástupci města a škol. Děkujeme br. Brahovi za organizaci, a přednášejícím br. J. Bistraninovi a br. J. Čápovi.

3) 15. 8. odpoledne se konalo pravidelné setkání reemigrantů v Trpístech u Stříbra. Byl jsem pozván jako kazatel. Vnímám velkou radost všech, kteří se shromáždění zúčastnili. Spojuje nás nejenom společná historie, ale především společná víra, láska a naděje.

4) Významnou částí naší činnosti je vydávání knih, jejichž obsah se vztahuje k osudu českých evangelíků po bělohorské porážce.

• Ve spolupráci s evangelickým nakladatelstvím Kalich jsme vydali **reedici knihy E. Štěříkové Zelów**, po které mnozí volali. Podíl Exulanta na celkovém nákladu je 30 000 Kč (za 250 výtisků). Prosíme naše

členy, aby informovali zájemce o tom, že kniha Zelów je již v prodeji. Stanovená cena je 264 Kč.

- Dřívější publikaci sestry E. Štěříkové „Běh života“ máme ještě na skladě ve větším počtu
- Důležitým informačním prostředkem vzájemné komunikace je pravidelné vydávání našeho Věstníku Exulant, který přináší nejen historické články a studie, ale současně informuje o životě sborů a o připravovaných akcích. Chci znovu upozornit, že spolupracovníci, kteří připravují tento časopis, konají svou náročnou práci zcela zadarmo. Prosíme Vás, abyste přečtené číslo nevyhazovali, ale nabídli ho dalším bratrům a sestrám, kteří se zajímají o naši práci. V současné době tiskneme a rozesíláme do sborů i na soukromé adresy 1100 exemplářů.

5) Významnou činností OS Exulant je pořádání zájezdů po stopách našich předků ve víře. Tentokrát se uskutečnily zájezdy tři:

- 13. února se konal 2. ročník Memoriálu J.A.K. v Žacléři na lyžích. Přibývá počet zájemců a z toho máme velkou radost.
- Ve dnech 11.-14. 6. se uskutečnil zájezd do Naardenu a Amsterdamu při příležitosti 340. výročí úmrtí J.A.Komenského. Šlo o zájezd pozoruhodný, organizačním vedoucím zájezdu byl br. MUDr. Josef Čáp.
- Ve dnech 30. 7. až 1. 8. se uskutečnilo setkání rodu Andršů v Zelově. Organizačně se významně podíleli na přípravách kazatelé zelowského sboru Věra Jelínková a Miroslav Jelínek, za českou stranu br. Ing. Tomáš Stodola a další spolupracovníci. Přítomní členové o.s. Exulant poděkovali manželům Jelínkovým za mnoholetou spolupráci s českými evangelickými sbory.

Závěrem chci informovat naše členy a všechny účastníky dnešní konference, že do staré vlasti se přestěhovali ze Zelova manželé Věra a Miroslav Jelínkovi. Po téměř třicetileté službě v reformovaném sboru v Zelově byli přijati synodní radou ČCE do

svazku evangelických kazatelů v Čechách. Manželé Jelínkovi vykonali veliký kus práce v zelowském sboru. Nejen že měli podstatný podíl na vybudování třípodlažního sborového domu, ale především realizovali dávnou touhu evangelíků, aby v Zelově bylo vybudováno Muzeum Českých bratří. Tento záměr se ještě před jejich odchodem uskutečnil v půdním prostoru zelowského kostela. Později bych rád podrobněji informoval naše čtenáře o práci manželů Jelínkových, která daleko překračovala hranice místního sboru. Připomínám jen namátkou řadu velkých shromáždění v Zelově, koncerty, které pořádaly Zelowské zvonky a mnoho dalších. Jejich novým domovem a místem služby se staly valašské sbory. V neděli 10.10. byla sestra Věra Jelínková instalována farářkou sboru v Ratiboři a bratr Miroslav Jelínek ve sboru Kateřince. Sídla obou sborů jsou od sebe vzdálena pouhé 3 km. Slavnosti se účastnili členové OS Exulant br. Josef Čáp a br. Pavel Smetana. Přejeme manželům Jelínkovým, aby jim Pán bohatě žehnal a aby oni toto požehnání radostně předávali všude tam, kam je Pán bude posílat. Prosíme Vás, abyste na ně mysleli v přímluvných modlitbách.

Nakonec pak připojuji apoštolské povzbuzení: „Stále se radujte, v modlitbách neustávejte, za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás.“

Pavel Smetana

Kořeny a první období sboru Bratrské jednoty baptistů ve Vikýřovicích

Sbor BJB ve Vikýřovicích je prvním samostatným sborem, který byl založen potomky českých pobělohorských exulantů, kteří se navrátili do vlasti svých předků. Kdo vůbec byli ti, kdo tento sbor založili? Odkud pocházeli? Podívejme se velmi stručně do historie.

HISTORICKÉ KOŘENY

V roce 1609 císař Rudolf II., sídlící v Praze, podepsal „Majestát“ povolující

náboženskou svobodu českým stavům i jejich poddaným v rámci české konfese z roku 1575. Tím vyhověl českým stavům v čele s Václavem Budovcem. V lednu 1611 císař Rudolf II. abdikoval. Nastalo politicky složité období. V srpnu 1619 byl z českého trůnu sesazen Ferdinand II. Habsburský a za několik dnů byl českým králem zvolen Fridrich Falcký, který předtím vyslal své žoldnéře na pomoc českým stavům proti císařským vojskům. Po bitvě na Bílé hoře u Prahy 8. 11. 1620, při níž došlo k porážce stavovských vojsk vojsky císařskými, se následně Praha vzdala bez boje. Hned následující den český král Fridrich Falcký opustil Čechy. Vlády na českém trůnu se ujali Habsburkové. Došlo k postupné dlouhodobé a násilné rekatolizaci, která s větší či menší intenzitou trvala až do roku 1781. Toho roku byl císařem Josefem II. vydán Toleranční patent, zaručující určitou náboženskou svobodu.

Po bitvě na Bílé hoře byli nekatoličtí faráři a učitelé vypovězeni ze země. Například J. A. Komenský musel opustit Fulnek již v roce 1621, několik roků se skrýval a v únoru 1628 opouští českou vlast u Žacléře. Přichází do polského Lešna a v tomtéž období přichází do Lešna i velký počet členů Jednoty bratrské. Komenský nakonec umírá v Holandsku v roce 1670. Do konce ledna 1628 museli zemi opustit měšťané i nekatolická šlechta, pokud nepřestoupili na římskokatolickou víru. Nekatoličtí poddaní zemi opustit nesměli a měli se stát katolíky. Nestali se. Scházeli se tajně, byli násilím nuceni ke zpovědi a eucharistii, byli vězněni, mučeni, byly jim odebírány děti a dávány do výchovy jezuitům. Mnohým se podařilo uprchnout do Saska, Lužice, pruského Slezska i na dnešní Slovensko. Někteří se usadili v Berlíně a okolí. Jiní byli chyceni a týráni. V důsledku toho mnohé rodiny zůstaly rozdělené. V cizině nečekali na exulanty s otevřenou náručí. Většina exulantů, zejména z počátku, ale také po rozroutení se rodin, jen stěží přežívala. Proto se stěhovali dál, aby si zajistili obživu. Navzdory bídě většiny se

tito exulanti snažili udržet víru a český jazyk. Z ciziny někteří s nasazením vlastního života přicházeli povzbuzovat tajné nekatolíky ve vlasti a přinášeli jim Bible a další literaturu k povzbuzení víry.

Část těch, kteří severně od českých hranic poblíž Vratislavi (Wroclaw) a Opole založili české vesnice, získala v roce 1803 možnost koupit pozemky statku v Zelově, asi 45 km jižně od Lodže. Zelov se postupně rozrůstal. Vznikl tam silný evangelický sbor. Kolem roku 1865 se nedaleko Zelova usadili němečtí kolonisté. Byli mezi nimi baptisté. Začali konat shromáždění v Kurowku nedaleko Zelova. Někteří zelovští evangelíci je navštívili. Líbil se jim zpěv i milé jednání. Uvěřili v Ježíše Krista jako svého osobního Spasitele. Vytvořili kroužek písmáků, z něhož vznikl první český baptistický sbor na světě. V roce 1874 se jeho kazatelem stal Karel Jersák. Byl jedním z těch, kteří se šli v roce 1866 podívat na německé baptisty v Kurowku.

Nastalo další stěhování, a to na Volyň. V roce 1859 se stěhovali ze Zelova a okolí první čeští evangelíci. V roce 1878 založili českou osadu Michalovka. V roce 1883 se přestěhovali na Michalovku baptistické rodiny Jana Petráka a Josefa Matějky. Za dva roky přibyli Pospíšilovi a Němečkovi. První shromáždění se konala u Petráků, pak u Pospíšilů. Jan Pospíšil se stal prvním kazatelem sboru na Michalovce v roce 1884. Během pěti let se sbor rozrostl na několik desítek členů, měl nedělní školu pro děti i pěvecký sbor. V roce 1890 musela být modlitebna rozšířena. V roce 1919 byla Oskarem Račinským založena skupina trubačů. V roce 1922, za působení misionáře a kazatele Petra Koreně, byla na Michalovce postavena modlitebna nová, která byla v roce 1947 předána ukrajinským baptistům. Od roku 1902 se někteří, především baptisté, z Michalovky, Zelova a dalších míst, stěhovali do Hlupanína, kde byly pro zemědělství lepší podmínky. Založili zde novou obec a pojmenovali ji Mirotín. V sousedství Mirotína vznikl Český Háj.

Mirotín se stal centrem českých baptistů na Volyni. Práce se rozrůstala, a to navzdory tomu, že v letech 1923-25 došlo k první reemigraci menšího počtu volyňských Čechů i z Mirotína do Československa - do Encovan na Litoměřicku, Zábřeha na Moravě, Vikýřovic, Suchdolu nad Odrou a na Žitný ostrov na jižním Slovensku. V roce 1912 baptisté postavili v Mirotíně velkou modlitebnu, která jim sloužila až do roku 1947, kdy se vystěhovali do Československa všichni. Budova stojí dosud, byla však sovětskými úřady přebudována na kulturní dům. V sousedství modlitebny byla česká škola, která pro školské účely (ukrajinské) slouží dosud. Sověti postupně zabavili i další modlitebny. Svému účelu bez přerušení slouží pouze kdysi česká baptistická modlitebna v Novostavcích.

Baptistický sbor na Michalovce byl vystěhováním se řady rodin do Mirotína na začátku 20. století značně oslaben. Další jeho oslabení nastalo reemigrací 21 rodin do Československa v letech 1922 -25, avšak v práci pokračoval. Kromě toho vznikly další sbory a byly postaveny nové české baptistické modlitebny. V roce 1947 dochází k druhé vlně reemigrace. V té době byly české baptistické modlitebny na Michalovce, v Mirotíně, Zdolbunově, na Stepanovce, v Novostavcích, Mstěšíně a v Lucku. Na stanicích sborů se konala shromáždění v rodinách. Kromě toho řada Čechů byla také ve sborech ukrajinských či národnostně smíšených (Češi, Ukrajinci, Němci, Poláci.).

Na Volyň se stěhovali v letech 1868-1879 také Češi z Čech, aby zde získali levně půdu. Mnozí z nich přijali pravoslaví, ale někteří ve styku s českými baptisty uvěřili v Ježíše Krista jako svého osobního Spasitele a Pána svého života. Byli pokřtěni na vyznání své víry a stali se členy českých, ukrajinských či národnostně smíšených baptistických sborů a jejich stanic.

NÁVRAT DO VLASTI PŘEDKŮ

Po vzniku Československa v roce 1918 ožily naděje potomků českých

pobělohorských exulantů na návrat do vlasti předků. Velkou pomoc v tom sehrála Kostnická jednota v čele s evangelickým farářem Bohumilem Radechovským, který pocházel z Čech, ale od roku 1909 do roku 1919 byl farářem českého evangelického reformovaného sboru v Zelově. Československo však přijalo jen velmi malý počet rodin (údajně jen 128), které se přistěhovaly do mladého Československa v několika transportech v letech 1922 - 1925. Byli to především evangelíci, příslušníci svobodné reformované církve a baptisté. V Suchdole nad Odrou tak vzniklo jak společenství ČCE, tak společenství baptistů, které se stalo stanicí nejdříve vsetínského a pak vznikajícího ostravského baptistického sboru. Evangelíci a baptisté, kteří se přistěhovali 31. 12. 1922 do Zábřeha na Moravě, našli společně místo ve vznikajícím filiálním sboru ČCE v Zábřehu na Moravě. Domovské právo jim však poskytla česká obec Hrabová. Po vzniku baptistického sboru ve Vikýřovicích se pak baptisté ze Zábřeha stali jeho členy. Zejména se zábřežským sborem ČCE, ale i se sborem ČCE v Hrabové udržoval vikýřovický baptistický sbor blízké přátelské kontakty několik desítek let.

Větší transport dorazil do Šumperka ve velikonočním období 1925. Všichni našli svůj nový domov v sousedních Vikýřovicích.

ZAČÁTKY VE VIKÝŘOVICÍCH

Mnozí z těch, kteří se 11. dubna 1925 přistěhovali do Vikýřovic, se dříve ani neznali. Vždyť pocházeli z dnešního Polska - z Lodže, Wole, Zelova, i z několika set km vzdálené Volyně (dnešní Ukrajina) - z Českého Háje, Mirotína, Novostavců (Novostav), Michalovky atd. V tomto transportu byly většinou rodiny baptistů, z toho 45 byli dospělí členové několika baptistických sborů. Vagony s živým i mrtvým inventářem z Volyně i z Polska byly ještě v Polsku spojeny do jednoho transportu, který na Velký pátek 10. 4. 1925 překročil polsko - československé hranice u Petrovic u Karviné. Reemigranti očekávali, že překročení hranice bude pro ně slavnostním okamžikem, ale

realita byla jiná. Bratr Jaroslav Pospíšil (nar. 1905), jeden z pamětníků, vnuk již zmíněného Jana Pospíšila - prvního kazatele baptistického sboru na Michalovce a nakladatele Harfy sionské (vydané 1898), v zachovaném proslovu z 7.5.1950 kromě jiného uvádí: "Když k nám do Zelova a na Volyň roku 1918 doletěla zpráva o osvobození českých zemí, hnulo to srdci všech exulantů, ať byli kdekoliv. V kostelích a shromážděních mluvili kazatelé o návratu a o proroctví velkého exulanta bratra Jana Amose Komenského. Potom, když byl navázán styk s Kostnickou Jednotou v Praze, kde v té době působil dlouholetý pracovník mezi exulanty v Zelově a okolí bratr farář B. Radechovský, posílaly přihlášky k návratu hromadně celé osady. Avšak brzy se ukázalo, že všichni se nebudou moci vrátit. V Československu nebylo dost velkých celků půdy, kde by se mohli usadit zemědělci, nebylo dost práce pro dělníky, a i s živnostníky byl problém. Návrat se tedy podařil jen několika šťastnějším... Po mnohá léta byly mezi exulanty vžity představy o slavném návratu, že tak jak otcové s bolestí a v slzách líbali zemi, když se s ní loučili, tak že se budou hromadně vracet synové a líbat zemi se slzou radosti v oku. Ukázalo se však, že i těch pár, co se mohli vrátit, muselo svůj návrat draze zaplatit. Bylo mnoho překážek, které tenkrát před dvaceti pěti lety bylo nutno zdolávat.

My vikýřovičtí jsme měli původně již v roce 1924 osídlit obec Sukolom u Uničova. Avšak Sukolom byl posléze přidělen legionářům a my jsme se mohli do Vikýřovic přistěhovat až v r. 1925. Bylo to 10. dubna na Velký pátek v ranních hodinách v Čenstochové před polsko-československými hranicemi, kam jsme se sjeli v Polsku z různých nádraží: z Lasku, Lodže, Rovna, Ivačkova. Přivítali jsme se a seznamovali navzájem. Pak se náš scelený vlak hnul k hranicím. Čím více jsme se k nim blížili, tím větší vzrušení jsme cítili, neboť setkání s naší vytouženou vlastí bylo v našich myslích něčím neobyčejným. Upravili jsme ještě své zevnějšky

a již jsme vjeli do Českých Petrovic u Bohumína. Vzrušení bylo veliké, zvláště když vlak před stanicí zpomaloval jízdu. Dívali jsme se dopředu, uvidíme-li někoho, kdo nám přichází naproti. K tomu účelu jsme měli navyceny sborové písně čtyřhlasně a bratři, kteří za nás měli promluvit, zápasili s trémou, která jim až svírala hrdlo. Nálada byla povznášející a kdo se dovede vcítit do myslí lidí tak toužebně něco očekávajících, to jistě pochopí. Pro nás to byl historický okamžik. Nedovedli jsme si představit, že bychom vjeli do vlasti jen tak bez povšimnutí. Cítili jsme, že tu musí být nějaký obřad, ale nebyl. Přišli jen někteří příbuzní rodin s námi přijíždějících, kteří už v ČSR byli dříve. K vlaku přišel statný přednosta s několika železničáři a jeden četník, za chvíli celníci. Každý z příšlých měl jiný zájem, tak jak to jejich služba vyžadovala. Jen četník ve žlutých lesklých holínkách se stále usmíval. To bylo vše. A tak v klidu, bez jakékoli zvláštnosti, jsme jeli dál. Když jsme tak jeli, maličký hošíček Dušku se ptal: „Maminko, kdy už budeme v Čechách?“ - I on si myslel, že se musí stát něco zvláštního, že vjedeme do jiného světa.

Přesto jsme měli otevřené uši i oči, abychom zachytili několik prvních dojmů a abychom se rychle vpravili do nové situace a vytěžili z ní vše, co se dá. Uvolnění a radost ze skutečnosti, že jsme v Československu, se dostavily samy sebou, i když mnozí z nás ještě nesestoupili s vozu na svobodnou půdu, aby na ní aspoň chvíli postáli. Kde jen byla příležitost, navazovali jsme s každým rozhovor a vyzvídali o poměrech. Naše dojmy se tedy střídaly podle toho, s kým jsme mluvili. V Bohumíně jsme se dali do povídání se železničářem, který neschvaloval naše přistěhování a všecko haněl, republiku i její vládu včetně presidenta Masaryka. Kdykoliv ten člověk vyslovil jméno Masaryk, pokaždé jsme se ohlédli, protože v Polsku by se nikdo ve větší společnosti neodvážil něco říci proti Pilsudskému... My, kteří jsme dovedli porovnat poměry, jak jsme je znali z Polska, jsme si řekli, že z hojnosti srdce mluví ústa jeho.

Ale nemohli jsme se smířit s tím, že pomlouval presidenta Masaryka.

Ještě jednu tmavou skvrnu má naše vzpomínka na Bohumín. Bramborovou sadbu, kterou jsme s sebou vezli, nám chtěly úřady odebrat a zničit, jak se vyslovil jeden úředník. Byl totiž vydán zákaz dovozu brambor z ciziny pro nebezpečí zavlečení rakoviny brambor. Tento zákaz dovozu se vztahoval i na nás, ačkoliv bylo zjištěno, že naše brambory jsou zdravé. Někteří bratři se proto s úředníky přeli, což na obou stranách nezanechalo dobrý dojem a příhoda nás jen zdržela několik hodin. Brambory jsme nakonec nevydali, až na dva pytle.

Druhého dne asi kolem páté hodiny ranní jsme byli v Olomouci. Náš vlak zastavil za nádražím naproti starému klášteru, zvanému Hradisko... Konečně jsme dojeli do poslední stanice, do Šumperka. Tam jsme teprve poznali, jak je v republice těsno. Odhadli jsme to již podle plakátů a reklam, které byly všude na zdech a plotech: byly německé. Byly-li kde český nápis, byl malý jako dlaň a buď byl poškozen nebo byl ušpiněn blátem. I na nádražní budově byl k velkému nápisu „Mährische Schönberg“ ještě z rakouské éry připsán, jen jakoby přilepen, krčící se nápis „Šumperk“. Na každém kroku bylo znát, že pány města jsou Němci.

Nuže, byli jsme tu v Šumperku a mohli jsme si říci, že jsme konečně svou několika-denní pouť uzavřeli. Bylo to 11. dubna 1925.

Ze Šumperka nás pomohli stěhovat bratři ve Vikýřovicích již od podzima bydlící. Byli to Julián Janko, Josef Munčinský, Josef Matys, Josef Němeček, Rudolf Tuček a br. Josef Marek ze Zábřeha.

Místní občané byli právě připravení na slavení velikonočních svátků. My jsme však byli v práci se stěhováním, unavení a ušpinění. Nejhorší bylo to, že jsme se vlastně neměli kam stěhovat. Dvůr, který nám byl přidělen, nebyl na tolik rodin zařízen. Uskromňovali jsme se, jak to jen šlo. Po dvou, po třech rodinách do jedné místnosti, ve které byla jen jedna kamna a namnoze jen

jedno okno. Mnozí se museli uchýlit na bývalou sýpku.

Odvážení z nádraží trvalo až do pozdních hodin, kdy nás přikryla tmavá noc a museli jsme přestat. Mnozí vše nestačili odvézt, skončili až druhého dne, v první den velikonočních svátků. Toho dne ráno chodili jsme jeden vedle druhého mlčky. Bylo vidět, že některé ženy plakaly. Jak by ne? Neděle, den Páně a velký svátek, a tady tolik práce se stěhováním! A ani to skromné jídlo nebylo na čem pořádně připravit. Tak to trvalo až do poledne. Zatím se povozy se zbytky věcí vrátily zpět ze Šumperka a během poledne br. V. Valášek, br. T. Špringl a br. Jos. Pospíšil vyjednali s p. řídícím učitelem B. Minářem propůjčení jedné třídy české školy (pozn. D. St.:v sousedním Rapotíně) ke shromáždění. Na tomto prvním shromáždění promluvil br. V. Valášek a br. Jos. Pospíšil a zpěváci narychlo sestavení zazpívali dvě velikonoční písně. To bylo první shromáždění ve vlasti a musím říci, že bylo konáno za velmi stísněných pocitů. Jak by ne, po tolika proměnách. Každý žil v mysli tam, odkud přišel a kde zanechal své bratrstvo a své chrámy. Zde nás bylo málo, nebyli jsme spolu sžiti. Druhého dne, na velikonoční pondělí, kdo jen mohl, jel do Zábřeha za bratřími ze Zelova i Volyně, kteří tam byli usídleni již od roku 1923. Tam, mezi svými, jsme pookřáli. Od té doby jsme byli u nich častými hosty a oni u nás. Od nich jsme obdrželi první pomoc, krmení pro dobytek a jiné potřebné věci pro první dobu začátků. Nabyli již nějakých zkušeností a ochotně nám radili. Oni nám byli náhradou za množství bratří, které jsme opustili přestěhováním.

Z té prvé doby vzpomínáme též na br. vikáře Rudolfa Šedého z Hrabové, který nás občas navštěvoval a sloužil nám slovem Božím. Též br. kaz. Štifter z Jednoty českobratrské v Olomouci nás v prvních dobách každý měsíc jedenkrát navštěvoval. Budeme dlouho vzpomínat na tato upřímná soužití těchto tří ratolestí jednoho duchovního viného keře."

O tom, jak to vypadalo po příjezdu do Víkřovic, bratr Jaroslav Pospíšil vyprávěl při 40. výročí sboru také tohle: *"Bratři v cizině si zachovali víru i český jazyk, protože vždy a za všech okolností drželi pospolu a pomáhali si. A kam přišli, všude stavěli i dům duchovní, nejen svá obydlí. A tak zase jeden houfek bratří exulantů zakládá osadu a sbor, tentokrát doma ve vlasti. Zase si staví byty pro své rodiny a zároveň staví i dům duchovní z kamení živého.*

Onoho památného roku 1925 zastali jsme u víkřovic zastávky šest téměř dostavěných hospodářských usedlostí pro nás připravených. Další čtyři se měly stavět a některé budovy statku se měly upravit pro obývání. Do roku 1928 byly tyto budovy dostavěny a byla postavena i modlitebna.

Bratři přistěhovalci se ocitli zde ve Víkřovicích v cizím okolí s jinými zvyky a obyčejí. Horší nadto bylo, že většina z nás nerozuměla německy a místní Němci většinou neuměli česky, a většinou umět nechtěli. Místní Němci obce Víkřovic přijali exulanty navrálice velmi nevlídně. Území Šumperka a Víkřovic pokládali za svůj Lebensraum. Neradi viděli, když se Čech do obce nastěhoval třeba jen na byt, a což teprve když v obci získal půdu jako bratři exulanti. Němečtí poslanci svedli veliký boj v parlamentě v Praze, abychom oněch slíbených přídělů pro šestnáct našich rodin nedostali, žádající, aby půda byla přidělena Němcům, v jejichž obci leží.

Setkali jsme se od nich s velkou neláskou, závistí a nenávistí. Po celou dobu od roku 1925 do roku 1940 nám pobyt jen ztrpčovali a předpovídali nám, že nás jednou vyženou. Ani právo na domovskou obec nám neudělili; tu nám udělila česká obec Dolní Studénky. Začátkem roku 1941 nás pak skutečně vyhnali.

Místním Čechům jsme na sebe upoutali pozornost tím, že hned první den ve Víkřovicích jsme měli bohoslužby. Jejich divení bylo částečně ukojeno tím, že jsme jim pověděli, že jsme to my potomci pro víru

z vlasti vyhnanych exulantů, kteří si zachovali nutnost bohoslužeb za každé situace a v každý čas. Kdyby nás při našem stěhování zastihla neděle ještě ve vlaku, posvětili bychom ji a oslavili Boha ten den ztišením se nad Písmem. Zachovávali jsme přísně nedělní den jako den Bohem daný k Jeho oslavě a k odpočinku. Avšak hned první neděli ve vlasti měly naše hospodyně porušit posvátnost odděleného dne: Již od podzimu 1924 rodina bratra Josefa Němečka ze Zelova bydlela ve Víkřovicích, a tak byli už dostatečně seznámeni s místními poměry, takže nám přistěhovavším se na jaře roku 1925 byli cennou radou a pomocí v hospodářských záležitostech. Zvláště pak nám mohli poradit, kde co koupit a prodat. Hned následujícího dne po našem nastěhování nám sestra Němečková zprostředkovala prodej mléka od našich dovezených krav. Seznámila nás s místní Němkou, která denně skupovala mléko a vozila je na vozíku do Šumperka, kde je v drobném prodeji prodávala po domech. Ve vozíku měla zapřaženého psa, velkého huňatého černého psa. Tak velkého psa, myslím, žádný z nás dosud neviděl, a o psích zápřežích jsme ani neslyšeli. Mlékařka nákup mléka řídila podle poptávky; nevezala vždy mléko od hospodyně všechno. Mléko platila každý den. Jaké bylo její překvapení, když hospodyně v neděli za dodané mléko nevezaly peníze, ale až v pondělí. Bratři a sestry v Zelově i na Volyni dodržovali přísně nedělní klid. Práci vykonávali jen tu nezbytnou. Zde v Československu viděli pracovat na poli, na zahrádce, ženy dokonce prát prádlo, muže štípat dříví. Handlíři dobyt看em v neděli převáděli dobytek a nabízeli. Jednou ve všední den nás navštívil obchodník se selaty, byl to pan Pavlík z Bludova a uzavřel s námi velkou objednávku na 28 selat. Selata v plném počtu přivezl nečekaně v neděli následující. Bratřím to bylo nemilé, a obchodník to neuměl pochopit, proč se zdráhají selata odebrat. Nakonec bratři uznali, že se obchodník nemůže vrátit domů s tolika selaty natlačenými v malém

prostoru vozu, když už slunce vystoupilo k poledni a silně hřálo – mohla by se mu některá udusit. Bratři mu tedy navrhli, že si tedy selata odeberou podle objednávky, ale že zaplatí až v pondělí. Obchodník souhlasil.

Za čtrnáct dní po našem příjezdu jsme byli oficiálně přivítáni: přijeli bratr farář Radechovský za Kostickou jednotu, kazatel bratr Tolar, předseda BJB, bratr vikář Šedý z Hrabové za nejbližší sbor Církve evangelické, zástupci okresu, armády a ještě jiné korporace. Zpívaly děti Národní školy. I naši zpěváci zazpívali dvě duchovní písně, ty jsme si nacvičovali pro toto uvítání již na Volyni a v Zelově. A tak jsme se pomalu seznamovali s obyvateli širšího okolí. Někteří nás obdivovali, většina námi pohrdala, nazývali nás náboženskými fanatiky. My jsme na nic nedbali a neděli co neděli, staří i mladí, jsme se scházeli do shromáždění. Touha bratří byla misijně pracovat v našem okolí jako jsme pracovali na Volyni i v Zelově. Naskytlo se nám misijní pole v Bartoňově, Bohutíně a v Sudkově. Často jsme tam zajížděli i se sborovým pěveckým kroužkem. Kazatelské stanice měli na starosti bratr Václav Valášek a Josef Pospíšil (pozn.: otec Jaroslava Pospíšila, autora těchto vzpomínek). A i ve Vikýřovicích jsme se snažili hlásat evangelium a zvat lidi do našich shromáždění, proto jsme si pronajímali jednu třídu v české obecní škole za řekou v Rapotíně. Avšak pan řídící učitel Minář se od nás odklonil, a to proto, že jsme nepodporovali podniky Národní Jednoty. Nezúčastňovali jsme se jí pořádané zábavy, tancovaček a ochotnických divadel. Byli jsme ze školy vykázáni v měsíci listopadu. Znovu jsme se museli vrátit na sýpku ve dvoře. Narychlo jsme upravili na prvním patře čtvrtinu prostoru a tam jsme se shromážděovali. Jen za velké zimy jsme shromáždění měli v obytné světnici bratra Pavla Duška ve staré dvorské budově vedle sýpky. Sýpka také patřila bratru Duškovi. Do shromáždění ve škole se přece sem tam někdo z místních nechal pozvat a občas přišel, na sýpku už téměř nikdo, styděli se přijít

mezi ty, kterými pro jejich víru pohrdali. Cítili jsme, že jsme v horší cizině, než v které jsme žili. Tady byla ve cti volná myšlenka a nevěra a náboženská lhostejnost."

V roce 1925 ukončil studia na baptistickém semináři v Praze bratr Karel Jersák (nar. 1891 v Zelově) a stal se prvním kazatelem sboru do 30. 4. 1927, kdy odešel jako kazatel do Brna.

Od 1. 5. 1927 se stal kazatelem sboru bratr Tomáš Macháček, který předtím působil asi 3 roky jako kazatel v Brně. Za jeho působení byla v roce 1928 za několik měsíců (od jara do podzimu) postavena modlitebna, která byla otevřena 11. 11. 1928, a to za situace, kdy mnozí ještě stavěli či dokončovali svá obydlí. V prvopočátcích bydlelo i několik rodin v jediné místnosti, na sýpce a podobně. Tak začínali ve Vikýřovicích i Macháčkovi. Kazatel Tomáš Macháček s manželkou Marií, s třináctiletým Jaroslavem a pětiapůlletou Drahomírou, bydleli v jedné malé místnosti a v části půdy u Němečkových, dokud nebyla postavena modlitebna s bytem pro kazatele a jeho rodinu.

Koncem roku 1930 měl sbor již 68 členů. V únoru 1931 si sbor zvolil dvanáctičlenný výbor (kromě kazatele, včetně 2 náhradníků). Ve výboru byly i dvě sestry (Marie Macháčková a Marie Němečková). Pokračovala práce v Bartoňově i v Bohutíně, kde kromě kazatele sloužili také další bratři a občas také sestry. V Bartoňově bylo 15 dětí, které neměl v nedělní škole kdo vyučovat. Tohoto úkolu se chopil bratr Miloš Špringl. Ve Vikýřovicích se počet dětí NŠ koncem roku 1931 rozrostl na 46. Správcem nedělní školy se stal bratr Jaroslav Pospíšil.

V únoru 1932 zvolený výbor sboru měl 12 členů (z toho 3 sestry) a 2 náhradníky. Členové výboru byli rozděleni po třech do následujících odborů: výkonný odbor - 3 bratři; výchovný odbor - 2 bratři a 1 sestra; misijní odbor - 2 sestry a 1 bratr; sociální odbor - 3 bratři. V dalších letech až do války byly ve výboru zpravidla 3 sestry. Kromě toho byli ve sboru učitelé nedělní školy,

vedoucí Sdružení mládeže, jednatel, účetní, pokladní - jak z řad výboru, tak dalších členů sboru. (Pozn.: Baptisté měli podle tehdejších zákonů spolkové zřízení, proto se používal pojem „výbor“ ve smyslu staršovstva, jednatel atd.)

Sbor i jednotlivci byli zadluženi. Navzdory tomu pomáhali i jiným sborům, zejména naturáliemi (např. moukou), případně naturálie prodali a utržené peníze poslali potřebným. Do toho přišla hospodářská krize, kterou si neumíme ani dobře představit. Sbor při tom také platil svého kazatele. Když nebyly peníze, část platu hradil v naturáliích - kromě jiného krmením pro krávu, kterou sbor Macháčkovým pořídil.

Bratr kazatel Macháček byl velmi oblíbený a práce se dobře rozvíjela. Ale v roce 1934 se mu začal vážně zhoršovat zrak, takže koncem roku 1936 musel ze zdravotních důvodů požádat o uvolnění ze služby kazatele. Podle možností však sloužil dále a aktivně se zapojoval do života sboru i po příchodu nového kazatele. Po záboru Sudet Němci se Macháčkoví odstěhovali na Valašsko, odkud kazatel Macháček pocházel. Po několika náročných operacích v roce 1938 a zlepšení zraku pak bratr kazatel Macháček vypomáhal ve službě na Valašsku, zejména v Jablůnce a ve Zlíně, které byly stanicemi rokytenského sboru.

V létě 1935 se konal ve Vikýřovicích sjezd středoevropských slovanských baptistů. Hosté byli ubytováni v rodinách sboru, kde dostávali také snídaně. Další stravování bylo společné. Vařilo se u Pospíšilových, na jídelnu byla upravena stodola.

Nemocného kazatele Tomáše Macháčka vystřídal v létě 1937 bratr Teofil Malý. Rodina Bedřicha Malého se v roce 1925 přistěhovala z Michalovky na Volyni na Žitný ostrov do Hviezdoslavova, odkud se osmnáctiletý Teofil i se svým bratrem Vilémem již v roce 1925 přestěhoval do Vikýřovic. Teofil se od roku 1926 stal dirigentem pěveckého sboru. V letech 1931-1934 vystudoval baptistický theologický

seminář v Praze a po půlroční základní vojenské službě se zapojil do práce sboru v Praze 4. V Praze se také v červnu 1937 oženil s Věrou, rozenou Hendrychovou. Již v dubnu téhož roku se však stává kandidátem na vikýřovického kazatele. Do služby kazatele nastoupil v srpnu 1937. Jeho manželka se v roce 1938 stala jednatelkou sboru a sestra Macháčková nadále vedla práci sester.

V předtuše války se od roku 1936 některé rodiny stěhují do Kanady. Při svém jednání 21. 8. 1938 výbor sboru kromě jiného uvažuje o tom, kdo by mohl vést sbor v době případné války, jak by byla zabezpečena jeho činnost misijní a jak by se postaral o rodiny. V zápise ze schůze výboru 7. 12. 1938 je uvedeno: *"Okupací části čsl. území Německem dne 8. října 1938 ocitl se sbor vikýřovický v Říši velkoněmecké, čímž nastaly sboru nové úkoly v nových politických i hospodářských poměrech. V těchto bolestně těžkých dnech národního ponížení, zklamání a zajetí sešel se výbor sboru, aby učinil různá opatření ve věcech týkajících se sborového majetku, aby uvážil rozsah práce misijní a jednal o úpravě bohoslužeb v případě přetvoření sboru v česko-německý atd., jak patrně z níže uvedeného usnesení."* Usnesení má 5 bodů, v nichž jsou uvedeny alternativy, kdy by modlitebna zůstala majetkem sboru, za jakých podmínek by ji sbor odprodal, pokud by většina Čechů musela sbor opustit, jak je sbor ochoten spolupracovat s německými baptisty a jak je otevřen bratrské kooperaci v duchu Nového zákona.

Jak je uvedeno v zápise z výroční sborové schůze konané 5. 2. 1939, v roce 1938 se 14 členů odstěhovalo nebo zemřelo, takže počet členů klesl na 50 osob. Pokladní zpráva je ještě vedena v Kč, ale údaj o příjmech v roce 1939 je již uveden v RM (říšských markách). Na této sborové schůzi byla přijata do sboru ses. Hamplová s třemi dětmi. Hamplovi se přistěhovali z Ostravy a koupili domek od Macháčkových, kteří se odstěhovali do Jablůnky u Vsetína, kde si pořídili malý domeček.

V prosinci 1940 dostalo 5 rodin sboru od německého úřadu v Šumperku výpověď ze svých rolnických usedlostí, a to bez jakékoliv náhrady. Výpovědní lhůta jim byla prodloužena do května 1941. Další rodiny žily v nejistotě, co bude dál.

Zápis z výroční sborové schůze dne 31. 3. 1940 je posledním přímým zápisem z tohoto období. Bylo na ní přítomno jen 19 členů. Vyplývá z něj, že navzdory složité situaci sbor konal veškerou činnost v plném rozsahu. V březnu 1939 to byl např. evangelizační týden pro německé občany. Služba v Bohutíně a Bartoňově pokračovala téměř každý měsíc. Dvakrát tam byla hromadně i mládež, i když Bohutín a Bartoňov byly pro vikýřovické českým zahraničím. Dále je uvedeno: *"Velký zájem byl věnován cvičení sborového zpěvu, který je též důležitou složkou sborového života. I v takové dnešní době zpěv povzbudí a duši člověka povznese k Bohu. Velkou pozornost a zájem jsme věnovali mládeži a dětem. Naše Sdružení mládeže je vlastně mezidenominační a sdružuje všechnu evang. mládež z Vikýřovic. Právě tak tomu je s nedělní školou. Nedělní škola je nadějná a pěkná..."*

Za zápisy jsou ještě téměř 4 rukopisné stránky s nadpisem „Pro historii sboru“. Citujme si z nich podstatnou část:

"Rok 1941 se navždy hluboce vryl do myslí i srdcí všech našich bratří a sester ve Vikýřovicích a okolí, kde s Boží pomocí tvoří sbor od r. 1925. Toho roku, tj. 1941, celý svět procházel krvavou lázní - válkou, která vypukla v r. 1939 v září.

Na počátku roku 1941 vzdor všemu utrpení, kterým naše rodiny od r. 1938 procházely, sbor čítal 50 členů. Duchovním správcem toho sboru byl toho času kaz. Teo Malý, který slouží sboru od r. 1937. Až do 21. dubna 1941 bratrstvo ve Vikýřovicích svědomitě a pečlivě obhospodařovalo svá hospodářství a také nábožensky se v mezích dané možnosti vyvíjelo celkem svobodně a nerušeně.

Avšak v měsíci dubnu 1941 stalo se

něco, co bolestně zasáhlo do těla sboru. Pět našich rodin: Vilém Malý, bapt., Jar. Pospíšil, bapt., Jos. Němeček, bapt., Vilém Matějka, českobr., Emil Kratochvíl, bez vyznání, bylo něm. úřady zbaveno svých hospodářství a vykázáno z tzv. oblasti Sudetské. To byla první trhlina ve sborovém životě. Utrpěl tím sborový zpěv, nedělní škola, práce misijní, jakož i sborová pokladna.

Asi za tři měsíce, tj. 17. -18. července r. 1941, sotva že jsme se vzpamatovali z prvního otřesu, nastal otřes druhý, silnější než první. Ve jmenovaných dnech bylo vyhoštěno dalších 7 rodin: Karel Němeček, Roman Dedecius, Dobroslav Jersák, Jar. Valášek, Pavel Dušek, Julian Janko (Jednoty českobr.), Josef Jelínek (českobr.). Ježto jmenované rodiny přesídlily do Čech a na Moravu, přestal sbor, jakožto řádně organisovaný, existovati. Ovšem kazatel Malý i nadále zůstal na svém místě a věnoval se s několika málo členy, kteří tu zbyli, misijní práci jednak v místě, jednak na stanicích Vyšehoří a Bohutín - Bartoňov. Bratrská shromáždění jakož i nedělní škola se konala každou neděli jak v místě, tak i na stanicích. -

V první polovině září r. 1941 vystěhovala se pak rodina Jos. Rejchrt (bapt.) a rodina Jos. Lehára (řím.kat.). Tím dostoupil počet vykázaných rodin celkem 14. Většinu zde uvedených rodin byla vykázána cesta do Čech a na Moravu. Odešli, zanechavše všecko bez jakékoli náhrady.

Vedle těchto nepříjemných a bolestných událostí hrozilo od r. 1938, obzvláště pak v r. 1941 ze strany úřadů i jednotlivců další nebezpečí - konfiskace modlitebny a tím veškerého sborového jmění. První, kdo se o sborový dům ucházel, byla obec Rapotín. Bylo nutno v té věci činit záchranné kroky, což se také stalo a podařilo se toto nebezpečí oddálit. Načež nastal nový útok, tentokrát ze strany továrníka Wagnera ze Šumperka... I zde bylo dosaženo úspěchu. Bylo však nutno v zájmu zachování modlitebny pro účely

bohoslužebné vyjednávat s ním. baptisty. Za tím účelem byla ze strany vikýřovických a brněnských bratří učiněna německým baptistům- Břundu - písemná nabídka, aby si tuto Břund - Svaz - od sboru Brno - Vikýřovice najal a započal zde misijní práci mezi Němci. Ovšem naše nabídka byla Břundem dne 10.10.1941 zamítnuta a řečeno nám, že Břund převezme ochranu nad modlitebnou jen tenkrát, zřekne-li se sbor Brno - Vikýřovice vlastnického práva ve prospěch Břundu. To ovšem nebyla věc jednoduchá. Znovu zahájeno jednání s Brnem a Prahou. Dne 20. 10. 1941 odjel kaz. Teo Malý do Brna, aby zde ústně s bratřími věci projednal. Po pečlivém uvážení všech možností - konfiskace majetku - rozhodnuto jednomyslně zřici se vlastnického práva ve prospěch Břundu (Svaz německých baptistů). Vůdčí myšlenkou zde bylo přání: nechť modlitebna raději slouží účelům náboženským nežli jakýmkoliv jiným. K převzetí modlitebny Břundem v r. 1941 však nedošlo. A tak tedy česká bohoslužebná shromáždění se konají nerušeně dále. Z 26 českých rodin, jež zbyly ve Vikýřovicích a Dolním Rapotíně, z nichž 14 jsou vyznání řím.kat., 5 bapt., 4 českobr. evang., 2 českoslov., 1 bez vyznání - navštěvují mnozí, jak děti tak dospělí, nedělní shromáždění, která jsou jak po stránce náboženské, mravní, kulturní, tak i národní jediným pramenem síly, naděje, útěchy a radosti.

Tak tedy na prahu jubilejního roku Komenského 1942 (pozn.: 350. výročí narození), stojí zde hlouček věrných křesťanů se vzpřímenou hlavou a slovy Ježíšovými na rtech: „Až se to všecko počne dít, vzpřimte se a zdvihněte hlavy, protože se blíží vaše vykoupení“ (Lk 21, 28)."

Rodiny sboru našly útočiště ve Vysokém Mýtě a okolí, ve Vyšehoří, Zábřehu a na dalších místech. Také kazatel sboru Teofil Malý s manželkou museli v létě 1942 opustit Vikýřovice. Útočiště našli v Bělé pod Bezdězem, kde se zapojili do služby na této stanici pražského vinohradského sboru.

Nebylo to však nadlouho. V lednu 1943 byl Teofil Malý zatčen gestapem a byl deportován do koncentračního tábora v Osvětimi, kde 5. 4. 1943 zahynul.

V červenci 1942 se konala ve Vysokém Mýtě schůzka potomků českých pobělohorských exulantů, z nichž někteří se stali exulanty podruhé. Po Mnichovu to byli právě vikýřovičtí.

NOVÉ ZAČÁTKY PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE.

V květnu 1945 nastal konec války. Byl možný návrat do Vikýřovic. Modlitebna byla za války přebudována na továrnu. Bylo potřeba ji vyklidit a upravit. Biblický verš "Láska Kristova víže nás" i znak Bible a kalicha zůstaly neporušeny, při pozdějším malování však došlo ke změně.

Při prvním poválečném shromáždění 10. 6. 1945 se sešlo jen 9 osob, ale 8. 7. 1945 již 76 osob. Život sboru se rychle obnovoval a rozvíjel. Kazatel Teofil Malý sboru chyběl. Značnou pomocí bylo to, že do Vikýřovic se vrátili Macháčkovi, kde si koupili svůj původní domek, který před odstěhováním se do Jablůnky nad Bečvou prodali. Bratr kazatel Macháček měl již 72 let a chatrné zdraví, a přesto sloužil ještě několik měsíců podle svých sil.

Již 29. 7. 1945 bylo zvoleno nové staršovstvo. Předsedou se stal bratr Roman Dedecius. Postupně se rozvinula práce na stanicích. Sboru byl nabídnut německý starokatolický kostelík v Rapotíně. Pravidelná shromáždění každou neděli odpoledne v něm byla zahájena 23. 9. 1945. V únoru 1947 však byl tento kostelík přidělen Pravoslavné církvi a sbor ho musel opustit. Shromáždění tím však neskončila, ale pokračovala v domě bratra Karla Petráka.

V Československu byli od roku 1945 také vojáci Svobodovy armády z Volyně (již SSSR), kteří zde byli odloučeni od svých rodin. Usilovalo se o příjezd jejich rodinných příslušníků do vlasti předků. Museli čekat dva roky. Do Vikýřovic a okolí se v roce 1945 postupně přistěhovalo několik rodin z jiných částí ČSR a také baptistické rodiny

z Polska. Mezi nimi byl i kazatel Vilém Volanský, rodák z Požděnic u Zelova, který po studiích na baptistickém teologickém semináři, doplněném návštěvou přednášek na tehdejší Husově teologické fakultě v Praze, odešel v roce 1925 s rodinou do Zdolbunova na Volyni, kde založil „Českobratrský sbor baptistů“. Ve válečných letech sloužil jako kazatel v Lodži. V roce 1946 se stal kazatelem baptistického sboru v Ostravě a pak v Liberci. Do Vikýřovic se přistěhoval na podzim roku 1945 také kazatel Vilém Pospíšil, rodák z Michalovky, zeť Viléma Volanského, s manželkou Olgou a s dvěma syny - desetiletým Miloslavem a ročním Janem. Jako kazatel sloužil od roku 1934 v polském baptistickém sboru v Tarnowě. Vilém Pospíšil byl 13. 1. 1946 zvolen za kazatele vikýřovického baptistického sboru a v lednu 1947 i za předsedu sboru.

Ve dnech 24. - 28. 6. 1946 se konal ve Vikýřovicích kurz pro pracovníky, k němuž se přihlásilo 50 účastníků a na něj navázala 28. - 30. 6. 1946 celostátní konference s přihlášenými 205 účastníky. Sbor měl tehdy 77 členů a v jeho rajonu bylo ještě 36 dalších, kteří se dosud za členy oficiálně nepřihlásili. Poněvadž do modlitebny by se účastníci nevešli, byla po jedné straně vysazena okna a postavena krytá tribuna, aby všichni viděli a slyšeli.

V návaznosti na konferenci se dne 30. 6. 1946 večer pod vedením předsedy BJB kazatele Řičaře a za účasti kazatelů Viléma Pospíšila, Jos. Dvořáka, Jana Mikulenčáka a Josefa Theofila Tučka (t.č. kazatele v Liberci) a vikýřovických bratří konalo důležité jednání. Při něm kazatel Tuček předložil své přání, že založí v Šumperku nový sbor, složený převážně z bývalých členů sboru zelovského. Ti v té době již většinou byli členy sboru vikýřovického. Po delším jednání a námitkách vikýřovických, že odchodem bývalých zelovských členů z Vikýřovic dojde k oslabení vikýřovického sboru a po vyjádření kazatele Tučka, že v případě Božího požehnání by se sbor zaměřil

misijně tam, kde ještě nejsou žádní věřící, bylo dohodnuto, že je ponecháno šumperským, jak si záležitost sami vyřeší. V Šumperku tedy začala samostatná shromáždění a pak byl ustaven šumperský sbor s kazatelem Josefem Theofilem Tučkem. Řada těch, kteří se po válce přistěhovali zejména do Šumperka, ukončila v květnu 1947 členství ve Vikýřovicích a stali se členy nového sboru v Šumperku. Do obvodu vikýřovického sboru se však stěhují jiní. Je to několik baptistických rodin z několika míst na Volyni, které se přistěhovaly do Vikýřovic, Ropotína, Velkých Losin. Konají se také křty těch, kteří uvěřili. Podle záznamů bylo v letech 1946 až 1951 pokřtěno na vyznání své víry 60 osob.

Sbor početně rosl. Na začátku roku 1947 měl již 124 členů. O rok později, navzdory vzniku šumperského sboru, do nějž odešli ti, kteří bydleli v Šumperku, měl již 149 členů. K 1.1.1955 již 169 členů. Rozvíjí se spolupráce se šumperským baptistickým sborem, sbory se vzájemně navštěvují při různých příležitostech. Někteří členové sboru se stávají také členy Kostnické jednoty. Fungují složky sboru. Sbor má všechny generace, roste a rozvíjí se, i když nejde o společenství dokonalé, takže se musí řešit i kázeňské záležitosti. Kazatel Vilém Pospíšil je několikrát do roka zván na evangelizace do jiných sborů. Kromě toho se v roce 1949 stává členem Ústředního výboru BJB. Od roku 1948 je po řadu let opakovaně jako místopředseda sboru zvolen bratr Jaroslav Pospíšil.

Od roku 1949 nastává přísný dohled státu nad církvemi. Již v roce 1950 musely být pořízeny soupisy církevního majetku na předepsaných formulářích. Církevní majetek se nesmí měnit bez souhlasu úřadů. Nákupy věcí pro bohoslužebné účely musely být plánovány - např. látka na křestní roucha, žárovky, víno k Večeři Páně atd. Další státní opatření - citováno ze zápisu ze sborové schůze, konané 7.1.1951: „Vystupovat na kazatelnu a pracovat v rajonu sboru smí jen

kazatelé a laičtí pracovníci, kteří budou úřadům přihlášení a schváleni; nesmí však být podporováni ze sborové pokladny.“ Bylo proto navrženo deset laických pracovníků, mezi nimi 2 sestry.

Státní souhlas nedostala ani jedna sestra a dále bratři Jaroslav Pospíšil a Karel Jersák. Přesto sbor pracuje nerušeně dál včetně všech složek - nedělní besídka pro děti (už se nesmělo říkat nedělní škola), sdružení mládeže, pěveckého sboru, staršovstva, tamburáše, sesterského kroužku, misijní práce na stanicích, vyučování náboženství ve škole. Nadále se konají evangelizace za účasti kazatelů z jiných sborů. Od 15.5.1952 byli úřady uznáni jako laičtí pracovníci jen bratři Václav Valášek, Jaroslav Pospíšil, Karel Jersák a Břetislav Kirschner. Později musela být předem schvalována církevním tajemníkem ONV i kandidátka do staršovstva. Úřady z ní zpravidla některé vyškrtly. Předem musely být hlášeny i výroční sborové schůze. Úřadům se musely předkládat rozpočty a podávat písemně účetní zprávy o hospodaření. Kazatelé z jiných sborů mohli posloužit kázáním jen se souhlasem šumperského církevního tajemníka. Ne vždy souhlas dostali.

V květnu 1952 byl zatčen tehdejší předseda BJB kazatel Jan Říčař a v roce 1953 odsouzen na 18 let do vězení za údajnou špionáž a rozvracení republiky. Zatýkáni a vykonstruované politické procesy s církevními pracovníky začaly. Nevyhnuly se ani vikýřovickému sboru. V únoru 1955 byl zatčen kazatel Vilém Pospíšil a následně odsouzen na tři a půl roku vězení. Jeho rodině, kterou tvořili v té době tři dospělí a jeden dospívající, byla konfiskována třetina majetku. Po vazbě v Olomoucké vazební věznici byl vězněn ve známé těžké věznici ve Valdicích. Z vězení byl propuštěn po třech letech. Po propuštění těžce pracoval jako dělník v Eternitových závodech v Šumperku ve zdraví škodlivém třisměnném provozu, a to až do dosažení důchodového věku. Nesměl kázat. Teprve v roce 1965 dostal

státní souhlas ke službě jako laický kazatel a ke službě kazatele až v roce 1969, tedy po odchodu do starobního důchodu.

Ani v tomto pro sbor náročném období, kdy úřady usilovaly o zrušení samostatnosti (systemizace) sboru a tím i práva mít svého kazatele, sbor nepřestal konat svou činnost. Do služby se naplno zapojili laičtí kazatelé. Funkci předsedy převzal tehdejší místopředseda a laický kazatel bratr Jaroslav Pospíšil, který nejen kázal, ale také musel vyřizovat veškeré náležitosti s úřady. Sbor musel mít administrátora. Do léta 1956 jím byl bratr kazatel Josef Theofil Tuček ze Šumperka; po jeho odchodu do Liberce na nějakou dobu bratr kazatel Václav Zbořil z tehdejšího Gottwaldova a po něm nový šumperský kazatel Bohumil Palla. Bratři administrátoři zejména vysluhovali Večeři Páně, vykonávali pohřby, křtili, byli při přijímání nových členů, vykonávali požehnání sňatků a podle potřeby se zúčastňovali některých schůzí staršovstva i sboru. Církevní sňatky byly zakázány; smělo se konat pouze požehnání, a to až po úředním sňatku.

V závěru roku 1955 se přistěhoval do Vikýřovic důchodce kazatel Jan Jersák s manželkou Martou a v prosinci 1955 byli přijati do sboru. Bratr kazatel Jan Jersák se stal velkou pomocí sboru na několik let. Sbor stále usiloval o získání řádného kazatele. Kandidáti však nedostali státní souhlas. Situace se změnila teprve v roce 1969, kdy se vikýřovickým kazatelem stal opět kazatel Vilém Pospíšil, tehdy jedenašedesátiletý.

I přes proticírkevní politiku státu a navzdory tomu, že sbor byl řadu let bez kazatele, ale i navzdory rozmanitým vnitřním problémům, sbor nadále existoval, nezmenšoval se a pokračoval ve všech činnostech, do kterých se zapojovali mnozí podle svého obdarování. Pěvecký sbor, nedělní besídka, tamburáš, mládež i dorost byly stále aktivní. Pěvecký sbor zpíval nadále každou neděli 2 řádně nacvičené písně. Mládež, podobně jako v předchozích letech, pravidelně připravovala čtyřhodinový silvestrovský program

(zapojovali se do něj i věkově starší), nedělní besídka štedrovečerní a jarní slavnost (Den matek byl zrušen). Děti, mládež i dorost se zapojovali do programu při díkůvzdání, někteří sloužili svědectvími, návštěvy vyřizovaly několikaminutové biblické pozdravy při různých shromážděních atd. Je to veliká Boží milost. Pán Bůh sbor neopustil.

Ve dnech 28. -30. května 2010 si sbor připomínal 85. výročí svého trvání. Přetrval - navzdory pohnuté historii. Přetrval díky Boží milosti. A máme naději, že bude pokračovat dál v běhu víry. Ústředním textem výročí byla slova apoštola Pavla z Fp 3,12-14: „Nemyslím, že bych již byl u cíle anebo již dosáhl dokonalosti; běžím však, abych se jí zmocnil, protože mne se zmocnil Kristus Ježíš. Bratří, já nemám za to, že jsem již u cíle; jen to mohu říci: zapomínaje na to, co je za mnou, upřen k tomu, co je přede mnou, běžím k cíli, abych získal nebeskou cenu, jíž je Boží povolání v Kristu Ježíši.“ Z tohoto textu, v kralickém překladu, byla základem loga výročí slova ... *k cíli běžím*.

Bible kralická byla základní knihou, která pomáhala českým pobělohorským exulantům udržet živou víru v Ježíše Krista, svobodu svědomí i český jazyk. Byla slabikářem pro děti i aktuálním Božím slovem po celý život pro ty, kteří z nouze o spasení opouštěli s nasazením života rodnou vlast, a při tom po staletí zachovávali touhu se do vlasti vrátit.

Není možno zde uvést celou pohnutou historii vikýřovického sboru. Mnohem více - a přece jen určitý výběr od kořenů sboru a jeho vzniku až do června roku 2010 je zachycen slovem i fotografiemi v Pamětní knize, vydané při příležitosti tohoto výročí. Přílohu tvoří DVD, obsahující asi 700 fotografií s patřičnými titulky.

Historie života našich předků je jistě zajímavá. Bylo by to však málo, kdybychom se s ní jen povrchně seznámili. Dokonce by bylo málo, kdybychom se jí snažili probádat do největších dostupných podrobností,

kdybychom se zmocnili i toho, co již nikdo nepamatuje a nemáme to podchyceno. Důležité je, zda se nás již zmocnil Ježíš Kristus. Jedině takto můžeme běžet k tomu nejlepšímu, nebeskému cíli. Běžme spolu, a to tak, abychom ho dosáhli.

Dobroslav Stehlik

EXULANT v Holandsku

Ve dnech 11. - 14. 6. 2010 uskutečnilo občanské sdružení EXULANT zájezd do Holandska, konkrétně do Amsterdamu a Naardenu. Do míst, která jsou spojená s posledním biskupem Jednoty bratrské a učitelem národů Janem Amosem Komenským.

Po dlouhé cestě přes Německo jsme v pátek večer dorazili do hotelu v Amsterdamu. Přestože cesta byla vyčerpávající, někteří účastníci měli ještě sílu na procházku po blízkém lesoparku.

V sobotu ráno jsme v Naardenu navštívili muzeum Jana Amose Komenského. Dozvěděli jsme se, jak se Komenský dostal do Naardenu a jak obtížně se hledalo místo jeho posledního odpočinku. V muzeu jsme slavili bohoslužbu, které vedl br. Jiří Polma. V rámci tohoto shromáždění jsme četli úryvky z Komenského Kšaftu umírající matky Jednoty bratrské.

Po návratu do Amsterdamu jsme měli možnost navštívit Rijksmuseum (jedno z nejznámějších děl tam vystavených, je Rembrandtova Noční hlídka) a projet se po amsterdamských kanálech, kterým se říká grachty. Programem nabitě odpoledne bylo ukončeno rozchodem, který mnozí z nás využili k prohlídce města a nákupům. Někteří se ve spleti amsterdamských uliček a mostů přes grachty zamotali tak dokonale, že na ně muselo zbývající osazenstvo autobusu čekat.

V neděli ráno jsme se v Amsterdamu zúčastnili shromáždění Jednoty bratrské. Většina členů sboru, který jsme navštívili, pochází ze Surinamu. Byli jsme mile přijati, mnozí místní bratři a sestry se nám věnovali. Na památku dostali obraz Jana Amose Komenského, který místnímu kazateli předal

br. Jiří Polma. Po shromáždění jsme se nechali zvětšit fotografem. Po bohoslužbách jsme v Amsterdamu navštívili květinový trh. Na zpáteční cestě jsme se ještě zastavili v přírodním skanzenu větrných mlýnů.

Rád bych vyjádřil dík za organizaci výletu MUDr. Josefu Čápkovi a za duchovní vedení bratru Jiřímu Polmovi.

David Šmída

Cvikov – několik vzpomínek

Svou kazatelskou činnost jsem započal v únoru 1955 ve Cvikově. Do tohoto městečka bylo právě přeloženo sídlo sboru Českobratrské církve evangelické z Jablonného v Podještědí. Tam sice byly kostelík i fara po dřívějším německém evangelickém sboru, ale v pohraničí stále probíhala migrace obyvatel. Mnozí z těch, kteří sem v roce 1945 přišli a nové sbory vytvořili, se vraceli do vnitrozemí. I můj předchůdce ze sboru odešel. V Jablonném ubylo členů sboru natolik, že bylo žádoucí, aby nový kazatel bydlel tam, kde rozmanitý sborový život existoval, v dosavadní kazatelské stanici ve Cvikově. Tady vedle bohoslužeb a práce s dětmi a mládeží byly i biblické hodiny a týdenní vyučování náboženství ve škole, bydlela tu většina členů staršovstva.

Ve Cvikově se totiž usadila řada českých evangelíků, příšlých ze Zelowa v Polsku. Ti tvořili jádro rozlehlého sboru. Zaměstnání na ně čekala hlavně v tkalcovnách nebo v továrně na nábytek i ve strojírenství či v oděvním podniku. Bydlení si museli upravovat po odsunutém německém obyvatelstvu. Pěknější domky však už byly obsazeny před jejich příchodem, stará vlast pro ně neměla otevřenou náruč. Sžívání s novými sousedy a spolupracovníky také nebylo snadné. Nenápadná bariéra tu trvala i v čase, kdy jsem sem přišel. Tím víc tíhli do sborového obecenství.

Stará otčina proměnila svou tvář, zpo-
hanštění v národě bylo v pohraničí viditel-
nější než jinde. Víra navrátilců byla podrobo-
vána zkouškám. Nové prostředí i poměry

skoro vybízely k rozchodu s tím, co si přines-
li jako dávné dědictví, v Zelově pěstované.
Politické poměry a struktura společnosti
k tomu doširoka otvíraly dveře. Stačilo
splývat s okolním proudem, někdy nebylo
ani zapotřebí zvláštní protináboženské
agitace. Slyšel jsem ovšem, že i mezi nimi
samými byli někteří, kteří doporučovali
výstup z církve, seznámil jsem se i s panem
Millerem, o jehož působení v tomto směru se
zmiňovali, ale v té „své“ době jsem jeho
aktivitu výrazněji nezaznamenával. V tlaku,
který nastal ji ani nemusel mnoho vyvíjet.
Vždyť i má žena byla v roce 1958 propuštěna
ze zaměstnání učitelky, nikdo nemohl žít
mimo toto ovzduší.

Ale proticírkevní agitátoři prý působili už
i v samém Zelově. Již tehdy se tam vedly
debaty o víře v rodinách, po příchodu sem se
projevovala distance i uvnitř rodin. Zejména
někteří muži se sami stáhli ze sborového
obecenství, ale členům rodin v účasti
nebránili.

Konflikty vytvářela oficiální ideologie.
Děti, které se přihlásily k vyučování nábo-
ženství, byly vystaveny posměchu spolužá-
ků, někdy dokonce kantory podporovanému.
Přesto jsem dlouho ve Cvikově vyučoval ve
škole týdně hodinu náboženství, některá léta
dokonce dvě hodiny. Počet hodin byl stano-
ven podle toho, kolik dětí se přihlásilo ve
škole. Při 1 – 3 přihlášených to byla 1 hodina
za měsíc, při 4 – 7 to byla 1 hodina za 14 dní,
8 – 15 přihlášených přineslo 1 hodinu týdně
a nad 16 přihlášek to bylo maximum:
2 hodiny týdně. Přihlášku museli napsat
a podepsat oba rodiče a podat do 8. září do
školy. Škola ohlásila stav na Okresní národní
výbor a okresní církevní tajemník přidělil
podle toho příslušným farářům počet hodin.
S vyučováním se po průtazích začínalo až
koncem září. Podle tohoto systému jsem
někdy vedle Cvikova ještě učil náboženství
jednou za měsíc v Jablonném, v Mimoní a
v Mařeničkách.

Jednou se stalo, že mi byla přidělena pro
školu ve Cvikově jen 1 hodina za 14 dní,

ačkoli jsem věděl, že počet přihlášených dětí stačil na 1 hodinu týdně. Ve škole se ztratily dvě přihlášky a maminky si to nenechaly líbit. Zašly za ředitelem. Nejprve přijal sestru Hübnerovou, která se proti zašantročení přihlášky své dcerky energicky ohradila. Když nato přijal manželku kurátora sboru, sestru Šmidtovou, stačil jen říci, že to zařídí. Ředitel Hemzáček byl poctivý, skutečně věc napravil a dodatečně byl z ONV počet hodin zvýšen. Později nástupce ředitele Hemzáčka situaci vyostřil. Přihlášky od rodičů přejímal osobně a hned je přemlouval, aby je nepodávali. Sestra Marta Svobodová mu při tom osvětlila pobělohorskou historii exulantů a na možnosti výuky náboženství trvala. Synek Emil, o kterého tehdy šlo, žije nyní v Domašově a byl řadu let presbyterem sboru v Jeseníku. Starší bratr jiného z oněch projednávaných dětí se osvědčil jako vyznavač v čas své vojenské služby, později byl i kurátorem sboru ve Varnsdorfu. Od všech tří žen to byl vyznavačský čin a od dětí statečnost v době, kdy mohly lacino uhnout posměchu spolužáků i pozdější možné diskriminaci.

Ale i jiní členové sboru, zejména presbyteři, byli stále nějak pod mikroskopem veřejnosti. Někdy bylo nutné, aby presbyter vedl za nepřítomného kazatele bohoslužby podle Sbírký čtených kázání. Té služby se ujímal br. Erdinger, rodilý Moravák, který se do jiné zelovské rodiny Svobodových přiženil a v ní duchovně vyžíval. Pracoval jako šikovný seřizovač strojů. Po jedné nedělní službě předčitatele uslyšel hned v pondělí ráno v továrně posměšné: „Tak jsem slyšel, že ses dal na faráře.“ Br. Erdinger usměvavě odpověděl: „Snad lépe, než na zloděje“ – a vyhrál, posměch přestal. Nedávno dovršil svůj život v Domově odpočinku Diakonie v Krabčicích, jeden z jeho synů je farářem v Praze-Kobylisích. Duchovní odkaz rázovitého tchána a dědečka Theofila Svobody, který ještě v Zelově připravoval ke konfirmaci z katechismu u tkalcovského stavu, byl stále patrný. Jméno

„Svoboda“ neslo víc rodin, po většině ve sboru činných. Z nich zůstávají ve Cvikově aktivní sestry v hloučku, který ze sboru zbyl. Přes snahu mých tří dalších nástupců zanikal a později byl sloučen se sborem v České Lípě. Jednou z příčin bylo stěhování za prací, ve Cvikově se rušily tkalcovny i jiný průmysl. Skrývaná ekonomická krize se promítla i do socialistického hospodaření. Nebyla to jen atheisace společnosti a liknavost v duchovním růstu, co mělo na zeslabení sboru vliv. Tento proces už začínal, když jsem ze sboru v roce 1967 odcházel. Ale projevy vyznavačství, které v něm byly, radostně připomínám dodnes.

Amos Tejkal

Emigrace – ano i ne

Emigrace – vystěhování či útěk z rodné (vlastní) země znamená vždy pouštění žilou z těla národa. Kdy to bylo či je oprávněné? Motivy k emigraci mohou být velmi různé, právě tak jako poměry (okolnosti), které tu hrály roli.

V 17. a 18. století se vlivem politických zvratů, a v důsledku toho i nesnesitelných poměrů hospodářských stával život poddaného lidu v rodné zemi nesmírně těžkým i po stránce náboženské. Zděděná víra v čisté Slovo Boží (Kristovo evangelium) byla státní mocí (habsbursko feudální) vtačována do liturgicko-duchovních forem katolické církve v interpretaci bojovného řádu „Ježíšova tovaryšstva“. To byl ten útlak duchovní, jímž byla mrzačena duše lidu. S tím byl nerozlučně spojen útlak hospodářský, když bylo třeba, aby latifundie – polnosti uchvácené cizáckou šlechtou, byly obdělávány třicetiletou válkou zdecimovanými počty usedlých nevolníků. To obojí vedlo jednak k řadě selských povstání proti šlechtě („pánům“), jednak následně k emigračním vlnám do blízké ciziny, kde bylo více volnosti jak duchovní, tak i hospodářské (Slezsko a Prusko krále Fridricha Velikého 1740-1780).

Tak se vyvíjela situace českého lidu ve staletích následujících po emigracích členů Jednoty českých bratří: emigrace části

Jednoty bratrské po válce šmalkaldské (1547) do polského Lešna a emigrace Jana Amose Komenského po Bílé hoře (1620) – konkrétně v případě Komenského r.1628. Komenský odcházel do exilu se svou vizí pedagogické přestavby evropského školství na základě humanitního poselství Ježíšova evangelia.

Poté – po více než 120 letech – dochází k útěkům, resp. k emigraci tajných evangelíků kolem r. 1742 do okolních zemí (Pruské Slezsko, Slovensko, Polsko) a následně do celé Evropy až i do zámoří v USA a Kanadě. Motivy náboženské „nouze spasení“, jak to formuluje Dr. Edita Štěříková ve svých záslužných dílech, mapujících českou náboženskou emigraci, se tu mísily s odporem proti nelidskému vykořisťování cizí katolickou šlechtou po stránce hospodářské a politické. To byla emigrace, pro níž i nezaťatý katolík musel mít pochopení. Že tím byl oslaben i přes duchovní, politický a jazykový útlak ještě živý „venkovský“ kmen českého národa? Ne tak docela: části evangelických emigrantů, zvláště v jazykově spřízněném Polsku, vytrvaly při zděděném českém jazyku, udržovaným namnoze právě českou bohoslužbou v exulantských chrámech a zpěvem českých náboženských a později i lidových písní. Ti se pak po „přejití vichřice“ 1. světové války, mohli někteří vrátit do obnovené země Čech a Moravy a „přivinout se“ zde k tolerančním patentem císaře Josefa II. (z r.1781) obnovené českobratrské církvi, ať již helvetského či luterského vyznání (konfese).

Časy se mění a lidé s nimi. Dnes, po 2. světové válce a po kolapsu vnucené vlády KSČ se důvody k emigraci zřetelně přechylují na stranu hospodářské emigrace, zvláště do zemí anglosaských, kde i český evangelík může najít více nábožensky i kulturně spřízněných duší. Jestliže v dobách minulých mohly být důvody k emigraci spíše pochopitelné, nyní platí – aspoň pro myslí nepoddané trendům jednostranně kapitalistickým – že není důvodu k emigraci. Platí to obzvláště pro evangelické navrátilce do rodné země.

Nejde-li člověku právě o život - neemigrovat, ale usilovat o dobrý vývoj v rodné zemi – zde a nyní! Jestliže jsme se do rodné země navrátili – díky Bohu – neemigrujeme znovu, ale vytrváme ve vlasti a zúčastníme se zde duchovního zápasu o humanitní vývoj naší společnosti po stránce duchovní i politické a hospodářské.

Má to ještě smysl po vnitřním rozkladu vymyšlené a národu s jeho nechápavým souhlasem oktrojované komunistické „říše dobra“ a po živelném nástupu globalistické „vlády peněz“? Uvolněny jsou všechny dosavadní hranice, nejen ty teritoriální... Člověk – občan může být „doma“ všude a nikde. Existuje dosud něco jako „zodpovědná identita“ člověka? Zde opět nastupuje Ježíš, který jediný právem praví: „Já jsem ta cesta i pravda i život (J 14,6). Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života (J 8,12). Zůstanete-li v mém slovu, jste opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými (J 8,31)“.

Mnoho bylo již řečeno o „tlustých čarách“, jimiž se máme oddělit od své neslavné minulosti, od svých vin a selhání. Tomu říkají křesťané „pokání“. Vyjít nejen ze své minulosti a z minulosti 80 – 60 – 40 – a 20 let našeho bloudění, vyjít z minulosti znamená předně také vyjít sami ze sebe. Tak lze poznat pravou svobodu: svobodu osobní a v pospolitosti lidu, který žije v Řádu daném lidem jeho Stvořitelem a Pánem, milostivým Otcem v Ježíši Kristu.

Vlastimil Sláma

Malý průvodce velkou historií –

400. výročí trvání sboru v Žichlíně (Polsko) a 200. výročí narození Friderika Chopina - (jak to souvisí?)

Evangelický sbor v Žychlinie (psáno polsky) má obdivuhodnou historii. V letošním roce slaví 400. výročí svého nepřetržitého trvání. Počátky založení spadají do roku 1610, kdy Petr a Kateřina Žichlinští

vybudovali na svém panství dřevěný kostel. Na synodě Jednoty Velkopolské v Ostrorogu (blízko jsou Szamotuly, co si spojujeme s Šamotulským kancionálem Jana Blahoslava z r. 1561 a některé písně zpíváme dosud), byla vyslyšena žádost Kateřiny Žichlinské o duchovního, a tak je tady dodnes. V současnosti, na místě kostela původního, stojí už zděný klasicistní z roku 1821 a patří církvi evangelicko – reformované. V základech jsou uloženy opracované kameny z bývalého zámku v blízkém Koníně. Interiér je původní, dřevěný s charakteristickou kruchtou. Stůl Páně je oddělen od kostelní lodi polokruhovou balustrádou. Pod kazatelnou vlevo je nika s cínovou dózou s nápisem:

„Kurnatowski Viktor uložil zde srdce své ženy, vážené paní Melanie roz. Bronikowské – Kurnatowské, nar. 16. července 1811, zemřela 31. října 1834.“

Hned počítám, měla 23 let, když zemřela. Později se dovídám, že svatba této mladé dámy vstoupila do historie, přímo do dějin umění. Mimořádný příběh, ve kterém se podivuhodně prolétají životní osudy.

Na začátku září roku 1829 se Friderik Chopin se svými dvěma přáteli, Alfonsem Brandtem a Ignacem Maciejowským, vraceli z uměleckého turné domů do Varšavy. Mladý umělec měl za sebou úspěšný debut ve Vídni, kde uspořádal dva koncerty. S velmi živým ohlasem se setkala vystoupení, na kterých prokázal klavírní virtuozitu a improvizální schopnosti. Na zpáteční cestě se zastavil také v Praze, ale zde, údajně pro trému?, nekonceřtoval. Pokračovali dále přes Wroclav a Kalisz. V Kaliszi se ubytovali u dr. Adama Bohumila Helbicha, rodinného přítele Chopinů. Ten se zrovna chystal do Žichlína na svatbu Melanie Bronikowské a Viktora Kurnatowskiego. Nevěště bylo 18 let, Chopin byl jenom o jeden rok starší, a tak mladí přátelé s radostí přijali pozvání. Navíc obě rodiny, Bronikowští i Chopinovi, se znaly z Varšavy. Svatba trvala tři dny a udělala na mladého umělce veliký dojem, už proto, že se zde sešel výkvět polské šlechty

z celého okolí. Byla to vlastně svatba dvou párů, brali se také sestřenice mladého pána Aniela Kurnatowska a Wojciech Galczynský. Chopin jistě i zde uváděl společnost v úžas svou klavírní hrou, a ten byl ještě umocněn, když vešlo ve známost, že mladý umělec již před několika lety uspořádal charitativní koncert v dnešních lázních Duszniky Zdrój ve prospěch sirotků.

Už se asi nedozvíme, jakými společenskými hrami se tehdejší mladí bavili, ale jisté je, že stejně jako dnes odevzdávali fanty a museli si je zpět získat až po splnění záluďného úkolu. Jistý mladý muž, aby vykoupil svůj fant, dostal úkol: „Udělej něco, s čím by byla celá společnost spokojena!“. Odešel tedy mudrovat do zámeckého parku, ale zanedlouho se vrátil s upleteným břečťanovým věncem. Ten vložil na Friderikovu hlavu se slovy: „Korunuji talent a ctnost!“ Gesto vyvolalo skutečnou bouři nadšení s nekonečným potleskem a dojetím mezi svatebními hosty. Mnozí vzpomínali i po létech a svědectví se zachovalo jak v korespondenci, tak v rodových kronikách. Korunování věncem podle antického zvyku bylo jistě spontánním uznáním velikosti talentu a šlechtnosti jeho nositele. Ten symbolický věnec s poctou mladému skladařteli byl tak důležitý, že byl opakovaně připomínán nejen účastníky veselky, ale i samotným umělcem.

Tak se svatba šlechtické dcery dostala do dějin umění. Uplynulo jen pět let, kdy nevěsta kroužila v tanci na své svatbě, při které jí na klavír hrál Friderik Chopin - a srdce mladé paní Melanie bylo uloženo v kostele v Žichlíně. Mistrovo srdce, přestože zemřel v Paříži (17. října 1849), bylo uloženo do pilíře varšavského kostela sv. Kříže na krakovském předměstí.

U příležitosti 200. výročí skladatelova narození (1. března 1810, udává se ale také datum 22. února) bude v Žichlíně odhalena Frideriku Chopinovi socha připomínající tuto korunovační epizodu z jeho života. Tiskem proběhly zprávy, že se bude také točit film s pracovním názvem „Svatba v Žichlíně“.

Do zámeckého parku jsme se nedostali, byly prázdniny, a zámek, kde se to vše odehrálo, se nyní proměnil ve školu. Vše pod zámekem. Tak břečťanovou větvičku na památku někdy jindy.

Ovšem ještě se vraťme do okolí kostela, jsou tam mnohé pamětihodnosti. Stará zvonice, co byla založena současně s dřevěným kostelem, přestože je notně několikrát přestavěna, uchovává historické zvony, jež se podařilo uchránit před zničením v obou světových válkách. Kolem je pozoruhodné lapidárium i s českými náhrobky. Nad nimi mohutná moruše, chyběl jen ten bourec morušový a jeho hedvábí. Nechyběly však sladké plody, co jsem ochutnal poprvé v životě.

Na hřbitově vzácné historické náhrobky, taky z roku 1825 Frideriky Helbichové, co patří první ženě dr. Helbicha.

Každoročně na konci léta se v kostele pořádají klavírní koncerty na počest Friderika Chopina.

Poznámka: V Koníně, jehož předměstím je nyní i Žichlín, je výjimečnost velmi vzácná. U kostela sv. Bartoloměje ve staré části města stojí kamenný sloup z roku 1151! a je to nejstarší milník v Polsku. Latinský nápis vyrytý do kamene oznamuje, že byl postaven wojwodou Piotrem, právě v polovině cesty mezi městy Kruszwica a Kalisz. Klobouk dolů před mistrovstvím románských

zeměměřičů. V polovině 12. století zasadili kamenný milník přesně 52 km od obou měst.

Josef Čáp

Závěrem

Vzhledem k tomu, že členství v občanském sdružení není spojeno s placením povinných členských příspěvků, dovolujeme si opět k tomuto číslu přiložit složenku s prosbou o finanční podporu naší činnosti. Ke stejnému účelu uvádíme i **číslo účtu občanského sdružení Exulant: 209898309, kód banky 0800**. Znovu děkujeme Vám všem, kteří naši činnost jakkoli podporujete. Opět připomínáme, že podmínkou členství v našem sdružení, není osobní "příslušnost" k exilu resp. návratu. Do svých řad zveme i sympatizanty zajímající se o naši činnost. K přihlášení se za člena stačí sdělit na adresu sdružení jméno a příjmení, datum narození, bydliště, příp. církevní příslušnost (sbor) a příp. vztah k pobělohorskému exilu (potomek, sympatizant, zájemce o historii apod.) Z každé přihlášky máme radost. Po obdržení přihlášky Vás zařadíme do adresáře pro zaslání věstníku. Pokud Vám můžeme věstník zasílat hromadně, prostřednictvím některého sboru, prosíme, dejte nám to vědět.

Prosíme, abyste nás informovali i o dalších změnách (přestěhování, úmrtí našeho člena apod.), abychom na ně mohli reagovat.

Informační věstník občanského sdružení EXULANT, vydává občanské sdružení EXULANT. Vychází 2x ročně. Sídlo občanského sdružení i redakce: Praha 1 – Nové Město, Jungmannova 9 – Husův dům, PSČ 110 00, Česká republika, http://exulant.evangnet.cz 1801-514X	ISSN
---	------